Goldberg

Maimonides'
Commentar
zum
Tractat
Gittin

Maimonides' Commentar

zum

Tractat Gittin.

Arabischer Text

mit verbesserter hebräischer Uebersetzung und Anmerkungen.

Inaugural-Dissertation

zur

Erlangung der Doctorwürde

der

philosophischen Fakultät

der

Kaiser-Wilhelms-Universität zu Strassburg

vorgelegt von

Hirsch Goldberg

aus Hasenpoth (Kurland.)

BERLIN.

Druck von H. Itzkowski, Gips-Str. 9.

1902.

Meinen teuern Eltern

in Liebe und Dankbarkeit

gewidmet.

Einleitung.

Die vorliegende Edition des arab. Mischnacommentars von Maimonides, welche sich an die Arbeiten meiner Vorgänger Barth, Dérenbourg, Baneth, Weil, Herzog, etc. anschliesst, verfolgt den Zweck mit Hilfe des arab. Originals die fehlerhafte hebr. Uebersetzung zu verbessern. Ich habe dieser Edition einen besondern Werth zugeschrieben, weil sie erstens werthvolle Beiträge in grammatischer und lexikalischer Beziehung liefert, ferner uns die Möglichkeit gewährt, die Erklärung des Maimonides zum Tractat Giṭṭin ziemlich genau zu verstehen, welches für die Israeliten von grosser Bedeutung ist. Werden doch noch heute die Ansichten Maimunis über Bestimmungen und Vorschriften des Scheidebriefes berücksichtigt. Die Autorität Maimunis hat Veranlassung gegeben, dass eine gewaltige Litteratur über seine halachischen Ansichten entstanden ist, und ich hielt es infolgedessen für rathsam, mich nicht in pilpulistischen Erörterungen einzulassen, sondern meine Anmerkungen nur auf das Textkritische und Lexicalisch-grammatische zu beschränken.

Zur Herstellung des arab. Textes dienten mir:

1. Ms. Or. Qu. 567. der kgl. Bibliothek zu Berlin, welchen Codex ich meiner Edition zu Grunde gelegt habe. Vgl. über denselben Steinschneider's „Katalog der hebr. Hss. der kgl. Bibliothek zu Berlin“. B II p. 17.
2. Pariser Codex No. 578 p. 61 im „Catalogues des Manuscrits Hébreux et Samaritains de la Bibliothèque imperiale“.

Für die hebr. Uebersetzung standen mir zu Gebote: die Editio princeps (Neapel 1492); Druck Mantua 1561 und die Prager Talmudausgabe 1834. Das Ms. Or. Fol. 567 Steinschneider B II

p. 9. habe ich nur wenig berücksichtigt, da ich erkannte, dass dieser Codex eine ganz andere Uebersetzung enthalte u. zw. eine derartig schlechte, dass ich nur wenig Gebrauch davon machen konnte.

Als Mischnatext behielt ich den der Berliner arab. Handschrift unverändert bei.

Die Orthographie unserer Handschriften ist die in den jüd. arab. Hss. gewöhnliche:
ת = ت, ת̇ = ث, ג̇ (P ג) = ج, ח = ح, כ̇ = خ, ד = د, ד̇ = ذ,
ס = س, צ̇ = ض und ظ (P hat für ظ oft ט̇), ט = ط, ג (P ג̇) = غ.

Von den Lesezeichen findet sich nur Teschdid. Teschdirtes Waw und Jod wird in B, wenn sie nicht im Auslaute stehen, grösstentheils doppelt geschrieben. Das Alif des Artikels nach ل, wird in B beibehalten, in P nicht. الالف الوقاية schreibt P, während es B weglässt. الالف المقصورة wird oft mit Alif geschrieben, wo Jod richtiger wäre, umgekehrt werden in B viele Wörter mit Jod geschrieben, welche sonst auf Alif endigen.

Was die Formenlehre und Syntax anbetrifft, so zeigt der Text die bekannten Erscheinungen, welche in der halbvulgären Texten der jüd.- und christl.-arab. Litteratur zu finden sind. Die Declinationsendungen des Plurals und Duals werden ganz willkürlich gebraucht; Verba ultimae Hamsae gehen oft im Verba ultimae Jod über.

Für das Passivum wird zuweilen der V, VII, VIII Stamm gebraucht. Der Folgesatz des Bedingungssatzes wird ohne Rücksicht auf die Regeln der Grammatik mit und ohne ف eingeleitet.

Zum Schlusse sei mir gestattet, der Verwaltung der kgl. Bibliothek zu Berlin für die Liebenswürdigkeit, mit der sie mir ihre Schätze zur Verfügung stellte, meinen besten Dank auszusprechen.

Anmerkungen.

Cap. I.

a) Viele Verba, welche im classischen Arabisch mit أَنْ construirt werden, werden oft ohne أَنْ gebraucht.

b) Kethubot 21b.

c) יקרו für יקראו. Die Verba ultimae Hamsae gehen zuweilen in Verba ultimae Jod über. Vgl. Weil p. 10; Herzog p. 12; ZDMG. XXVII p. 236.

d) קו״ Abkürzung für קולה und קולהם.

e) יתגה VIII von וגה ist wie das Passiv II zu übersetzen,

f) יך״ und תך״. Abbreviaturen für das Imperf. von כאן.

g) תוֹדִיָה für תאדיה.

Cap. II.

a) Die hebr. Hd. hat ואיך שראה על איזה מרחק. Durch על איזה מרחק wird das עלי בעד viel richtiger als durch יותר übersetzt, wodurch auch die ganze Stelle einen bedeutend bessern Sinn erhält.

b) איאך wird im Sinne von „vielleicht" gebraucht vgl. Cap. VIII g; Weil p. 10; Herzog p. 33.

c) „Ursprünglich hatte die Mischna ohne Zweifel קלקנתום, aber die Entstehung mag allerdings alt und von Maimonides schon vorgefunden sein. Wenn die Handschr. „ם" haben, muss es aber auch bleiben." Nöldeke.

d) Deut. 24, 1.

e) „Der Impt. und Mod. apoc. der med. و und ى wird in halbvulgären Schriften sehr früh mit langem Vocal geschrieben" Nöldeke.

f) אד mit folgenden ו ist eine stylistische Eigenthümlichkeit, als welche es auch Herzog mit Recht ansieht. Es ist die blosse Uebersetzung des Mischna-Wortes הואיל ו.

g) vgl. Cap. I. a.

h) vgl. f.

i) vgl. Einleitung.

k) vgl. e.

l) vgl. g.

m) Ueber דאלך unmittelbar nach אלדי vgl. Weil.

n) Jebhamoth Cap. XV Halacha 3.

Cap. III.

a) Ueber Indicativ für Subjectiv und Jussiv vgl. Nöldeke bei Weil: „Man kannte den Unterschied zwischen وا und ون überhaupt nicht mehr, man sprach وا und schrieb gelegentlich ون ob es passte oder nicht."

b) „Die Wörter להנהגת המים stehen nicht im Arab. und sind ganz unverständlich; vielleicht Doppelübersetzung für תחכם בה." Landauer. vgl. c.

c) Auch hier ist eine doppelte Uebersetzung. Vgl. b.

Cap. IV.

a) Den IV Stamm von זאג habe ich nur bei Dozy gefunden, welcher es mit „donner sa fille à quelqu'un" übersetzt; an unserer Stelle ist das Passivum zu lesen.

b) Nedarim Cap. X Hal. 5.

c) אלדי für אלדין ebenso für אלתי. „Aug. Müller hat dieses Schwanken in etwas vulgären Schriften daran erklärt, dass man in Wirklichkeit alle Formen schon „elli" sprach". Nöldeke.

d) Schebhi'ith. CaP. X Hal. 3 u. 4.

e) Babha Ḳama Cap. V Hal. 1. Meṣia Cap. II Hal. 5.

f) Richtiger wäre יציר ohne פ. Maimonides verstösst sehr oft gegen die Regeln der Syntax über den hypothetischen Satz.

g) לכן in dieser Bedeutung ist mir bis jetzt im Arabischen nicht begegnet. „Die Bedeutung ist wohl: vodenn (es geht nur) durch ein שטר." Nöldeke.

h) Ueber das נ 1 p. sing. Impf. vgl. Nöldeke bei Weil. „Im Maghrib bildet man von Alters her d. 1 p. sing. mit „n". Ich muss hier bemerken, dass diese Eigenthümlichkeit im ganzen Tractat Giṭṭin nur nach כנת anzutreffen ist.

i) Pea. Cap. IV Hal. 9. Demai Cap. V Hal. 9.

k) יתמאלון VI von מלא „sich gegenseitig unterstützen". Die hebr. Uebersetzung מתייקרין stützt sich auf die talmudische Erklärung, Giṭṭin 47b. מיקרי ומזבני, das man in der That erwarten musste. Die Uebersetzung aber ist an dieser Stelle kaum richtig, wie denn überhaupt die ganze Erklärung dieser Mischna vom Uebersetzer falsch verstanden wurde. Dem Uebersetzer lag wahrscheinlich ein ebenso corrupter Text wie der Pariser vor. Meine Ueberzetzung מתחזקים ist im Sinne von מחזקים זה את זה zu verstehen.

Cap. V.

a) Exod 22, 4.

b) Deut. 27, 11.

c) „Die Uebersetzung חנזק dürfte kaum richtig sein. Ich erwarte die Bedeutung „schädigen" ההזכה." Landauer. Die hebr. Hs. übersetzt החיזק.

d) ʻAbhoda Zara. Cap. V Hal. 8.
e) Kethuboth. Cap. VIII Hal. 1.
f) Zebhachim. Cap. II Hal. 3.
g) Lev. 21, 8.
h) Horajoth, Letztes Capitel Hal. 8.
i) עגנה habe ich in keinem Wörterbuche gefunden; es ist eine Nebenform zu עגין pl. עגן, welches dasselbe bedeutet.

Cap. VI u. VII.

a) „Zu beachten, dass diese Lesart zu der in der Ausgabe des Jeruschalmi stimmt. כתובו deutet auf die aramäischartige Aussprache, die allerdings auch in der masoreth. Pausalaussprache vorliegt und (כְּתָבוּ) ursprünglicher ist als כִּתְבוּ“. Nöldeke.

b) צרע — melancolia. Le vulgaire applice ce mot à un mal de tête violent. vgl. Dozy. „Die eigentliche Bedeutung ist „Epilepsie“; dies wird auch durch die Etymologie gestützt.“ Nöldeke.
c) Jebhamoth. Cap. III Hal. 10.
d) vgl. Cap. IV a.
e) Kethuboth 22.

Cap. VIII.

a) Ueber אניה pl. von אנא wolches hier als Sing. gebraucht wird, vgl. Herzog p. 23.
b) Als Nachsatz vom אמר müsste es classisch פלא יפיד heissen.
c) Jebhamoth. Cap. IV Hal. 12.
d) Ueber טאלמא vgl. Wiener p. 14.
e) „Diese Anwendung von إلّا و geht noch weiter als die bei Dozy unter إلّا belegte, denn in dem Beispiel Dozy's ist der Ursprung dieser Construction durch Auslassung einer Negation noch zu erkennen, hier nicht.“ Nöldeke.
f) Babha Bathra. Letztes Capitel Hal. 1.
g) „Aus Stellen wie dieser wird klar wie إيّاك zu der Bedeutung „vielleicht“ kommt“. Nöldeke.

Cap. IX.

a) Herzog's Behauptung, dass Maimonides שרח für „Uebersetzung“ gebraucht, im Gegensatze zu תפסיר, welches „Erklärung“ bedeutet, wird hierdurch widerlegt.
b) Ueber נאחיך vgl. Herzog p. 28.

מסכת גיטין

מע שרח

הרב רבינו משה בן ר' מימון זצ"ל.

מסכת גיטין

עם פירוש

הרב רבינו משה בן ר' מימון זצ"ל.

יוצא ראשונה לאור בלשון ערבי עם תרגום עברי מוגה עם מבוא והגהות בל"א

מאת

צבי הירש בן יום טוב ליפמאן גאלדבערג.

ברלין.

בדפוס צבי הירש בר' יצחק איטצקאווסקי.

תרס"ב.

פרק ראשון.

א. המביא גט ממדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם רבן גמליאל אומר אף המביא מרקם ומן ההגר ר' אליעזר אומר ואפילו מכפר לודים ללוד וחכמים אומרים אין צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא המביא ממדינת הים והמוליך והמביא ממדינה למדינה במדינת הים צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם רבן שמעון בן גמליאל אומר אפילו מאגמוניה לאגמוניה:

אגמוניה עמאלה̈ יקול[1]) ולו גאב אלגט פי תלך אלארץ̇ בעינהא מן ולאיה̈ שכ̇ץ̇ אלי ולאיה̈ שכ̇ץ̇ אכ̇ר יחתאג[a] יקול בפני נכתב ובפני נחתם וקטוע אלהלכה אן כל מן גאב גט לחוצה לארץ ולו מן ארץ̇ ישר' או גאבה[2]) מחוצה לארץ̇ ולו לארץ̇ ישר' אן ת̇כת ענדנא כ̇ט שהודה ונתקיים בבית דין עלי מא תביין פי אלת̇אני[b] מן כתובות פ̇דאלך גט כשר וידפעונה בית דין ולא נחתאג אן נסמע מן מוצלה כלאם ג̇יר אנה ארסל בידה פקט ואן לם נעלם שאהדה̈ אלשהוד פלא בד אן יקול אלד̇י[3]) גאבה בפני נכתב ובפני נחתם וידפעה[4]) להא בפני שני עדים וחיניד̇ תטלק וילזם אלשני עדים אן יקרו[5])[c] אלגט וחיניד̇ ידפע להא:

אגמוניא פקידות ואמר שאפילו הביא הגט במדינה זאת בעצמה מאדנות זה לאדנות איש אחר צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ופסק ההלכה שכל המביא גט לחוצה לארץ ואפילו מארץ ישראל או המביא גט מחוצה לארץ ואפילו לארץ ישראל אם נתקיים אצלינו חתימת עדיו ונתקיים בב"ד כמו שנתבאר בפרק שני מכתובות הרי זה גט כשר ויתנוהו בית דין ולא נצטרך שנשמע מן המביאו שום דבר אלא שהוא היה שליח בלבד ואם אין מכירין חתימת העדים על כל פנים צריך שיאמר המביא אותו בפני נכתב ובפני נחתם ויתננה לה בפני שנים ואז תתגרש וחיוב על השנים שיקראו הגט ואז יִנתן לה:

ב. רבי יהודה אומר מרקם למזרח ורקם כמזרח מאשקלון ולדרום ואשקלון כדרום מעכו ולצפון ועכו כצפון רבי מאיר אומר עכו כארץ ישראל לגטים:

---

1) P ויקולון לו. 2) P מן גאבה. 3) P מן. 4) P וידפע. 5) P יקראו.

ה. כל גט שיש עליו עד כותי פסול חוץ מגטי נשים ושחרורי עבדים. מעשה שהביאו לפני רבן גמליאל לכפר עתני גט אישה והיו עדיו עדי כותים והכשירו. כל השטרות העולות בערכיות של גוים אע״פ שחותמיהן גוים כשרים חוץ מגטי נשים ושחרורי עבדים ר״ש אומר כולם כשרים לא הוזכרו אלא בזמן שנעשו בהדיוט:

תנא קמא לא יגיז גיר עד אחד כותי ואחד ישר׳ ורבן נמ׳ יקול ואפלו שניהם כותים כשרים בגטי נשים ועושה מעשה כמי וצף והדי כלה עלי מא כאן וקד אעלמתך אנהם גזרו על הכותים שיהיו כגוים לכל דבריהם כמי ביינא פי ברכות. וערכיות של גוים הי מגלאם חכאמהם ויריד בדאלך אן תך״ תלך אלותיקה קד תכתת פי מגלס[17]) אלקאצי בתודיה g אלשהוד שהאדתהם ענדה ועלם עליהא ובשרט אן ישהד ענד ישר׳ אן אולאיך אלשהוד ודאלך אלקאצי לא מקבלי שוחדא ויד׳ איצ קד צמן פי נפס אלשטר אן אלשהוד עאינו אלדפע והדי אנמי יגוז פי עקוד אלביוע ואלאשריה אמי גטי נשים ושבההא מן כל שי הו מעשה בית דין ואלאקראר ואלאנכאר פלא שהאדה לאלגוים פי דאלך אצלא עלי אי וגה כאן ור׳ שמ׳ יגיז דאלך כלה אדי נעשה בערכיות של גוים ועלי אלשרוט אלתי[18]) תקדמת ואין הל׳ כר׳ שמ׳:

תנא קמא אינו מכשיר אלא עד אחד כותי ועד אחד ישראל ורבן גמליאל אומר אפילו שניהם כותים כשרים בגיטי נשים ועשה מעשה כמו שספר וזה כולו על מה שהיה וכבר הודעתיך שהם גזרו על הכותים שיהיו כגוים לכל דבריהם כמו שנתבאר בברכות. וערכיות של גוים הם מעמדות דייניהם ר״ל בזה שתהיה זה השטר ככר נתקיים במעמד השופט בהגדת העדים עדותם אצלו והכיר אותם ועל מנת שיתפרסם אצל ישראל שאלו העדים וזה השופט לא מקבלי שוחדא ושהיה גם כן נכלל בגוף השטר שהעדים ראו נתינת המעות וזה אמנם כשר בשטרי מקח וממכר אבל גיטי נשים וכיוצא בהן מכל דבר שהוא מעשה בית דין והודאה והכחשה אין עדות לגוים בזה כלל באיזה פנים שיהיה ורבי שמעון מכשיר כל זה כשנעשה בערכיות של גוים ועל התנאים שהקדמתי. ואין הל׳ כרי שמעון:

ו. האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי אם רצה להחזיר בשניהם יחזיר דברי ר׳ מאיר וחכמים אומרים בגטי נשים אבל לא בשחרורי עבדים לפי שזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לו אלא בפניו שאם ירצה שלא לזון את עבדו רשאי שלא לזון את אשתו אינו רשאי אמר להם והלא הוא פוסל את עבדו מן התרומה כשם שהוא פוסל את אשתו מן התרומה אמרו לו מפני שהוא כקנינו. האומר תנו גט זה לאשתי ושטר שחרור זה לעבדי ומת לא יתנו לאחר מיתה תנו מנה לאיש פלוני ומת יתנו לאחר מיתה:

---

17) B מגאלס. 18) B אלדי.

הדי אלתחדיד אלדי יחדד אלאמאכן לנעלם אלאמאכן אלתי[6]) לא ילזמה אן[7]) יקול פיהא בפני נכתב ובפני נחתם פדכר אלבלאד אלתי[8]) הי[9]) נהאיה ארץ ישר' וליסת הי[10]) מנהא והל' כר' יהודה:

זה הגבול שמגביל המקומות להודיענו המקומות שאינו מחויב בהם לומר בפני נכתב ובפני נחתם ולכך זכר העיירות שהם בסוף ארץ ישראל ואינם ממנה. והלכה כר' יהודה:

ג. המביא גט בארץ ישראל אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמיו המביא גט ממדינת הים ואינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם אם יש עליו עדים מתקיים בחותמיו:

קו'[d] עוררין יריד בה אם ערער הבעל וקאל אני לם אטלקהא והדי אלגט מסתפעל ואני לם אכתבה או יפסלה בוגה מן וגוה אלפסלנות ולא יתאתי[e] גיר דאלך לאן אלאצל ענדנא אין ערעור פחות משנים פאן כאן[11]) אתנין המא[12]) אלדין[13]) יעתרצאן אלגט ויקולון אנה פסול פלא יפיד פיה אלקיום לאן יד'[f] תרי ותרי ותבקי בחזקתה אנהא אשת איש וקו' ואינו יכול לומ' יריד בה אן[14]) חדת עליה חאדת ימנעה מן[15]) אלכלאם:

עוררין רוצה לומר אם ערער הבעל ואומר אני לא גרשתיה וזה הגט מזויף ואני לא כתבתיו או שיפסול אותו בצד מצדדי הפסלנות ואי אפשר להעמידו אלא בענין זה לפי שהעקר אצלנו אין ערעור פחות משנים לפיכך אם היו שנים אותם המעוררין על הגט ואומרים שהוא פסול הרי זה לא יועיל בו קיום לפי שהם תרי ותרי ותעמוד בחזקתה שהיא אשת איש. ואמרו אינו יכול לומר רוצה בו שנתחדש עליו חדוש שמונע ממנו הדבור.

ד. אחד גטי נשים ואחד שחרורי עבדים שוים במוליך ובמביא זו אחת מן הדרכים ששוו גטי נשים לשחרורי עבדים:

יקול אן כל מן הביא גט שחרור בארץ ישר' אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואן גאבה בחוצה לארץ או מחוצה לארץ לארץ פאנה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ולא יחתאג קיום ויתחרר בה אלעבד מתל גטי נשים וכדאלך כל מן הוכשר להולכת הגט והבאתו כשר לשחרורי עבדים איצ' והו[16]) אן יגיב שחרור העבד לידה או יזכה לו כמי יבין:

אומר שכל מי שהביא גט שחרור בארץ ישראל אינו צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואם הביא אותו בחוצה לארץ או מחוצה לארץ לארץ הרי זה צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם ואין צריך קיום וישתחרר בו העבד כמו גטי נשים. וכמו כן כל מי שהוא כשר להולכת הגט ולהבאתו כשר לשחרורי עבדים גם כן [והוא] שיביא שחרור העבד לידו או יזכה לו כמו שנתבאר:

---

6) B אלדי. 7) P לא ילזמה פיהא אן יקול. 8) B אלדי. 9) P fehlt. 10) P fehlt. 11) P כאנא. 12) P הם. 13) B אלדי. 14) P באן. 15) P fehlt. 16) B fehlt.

בל כֿתב תמאמה והו גֿאיב ושהד פיה והו חאצֿר כשר לאן ענדנא ואפלו לא נכתב[3] בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך ולא יחתאג איצֿ אן ישאהד לֿט אלקלם עלי אלקרטאס לאן אלאצל ולו לם יסמע גיר צריר אלקלם פי גואזה עלי אלקרטאס פכיף אדֿי ראה עלי בעד והדֿי אלדֿי קלנא אן אדֿי קאל אחד בפני נכתב וקאל אלאכֿר בפני נחתם פסול אנמי דֿלך אדֿי כאן אלגט יוצא מתחת יד אחד מהם אמי אדֿי כאן אלגט יוצא מתחת יד שניהם כשר[4] לאן אלאצל ענדנא שנים שהביאו גט ממדינת הים אינן צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם לאנהמא לו לם ידפעא לנא גט גיר קאלא[5] בפנינו נתגרשה לכאנא[6] מצדקין וכדֿאלך קו' שנים אומ' בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול הדֿי אדֿי יצא גט מתחת יד אחד מהם אמי אדֿי יצא גט מתחת יד שנים[7] שהעידו בפנינו נכתב כשר ור' יהודה מכשיר ולו כאן יוצא מתחת יד אחד שהעיד שבפניו[8] נחתם ואין הל' כר' יהודה:

השלמתו והוא לא היה מצוי והעיד בו והוא היה נמצא כשר לפי שהעקר אצלנו אפי' לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך ואינו צריך גם כן שיראה כתיבת הקולמוס על הקלף לפי שהעקר שאפילו לא שמע אלא קול הקולמוס כשעובר על הקלף וכל שכן אם ראה יותר.[a] וזה שאמר כשאמר אחד בפני נכתב ואמר אחד בפני נחתם פסול אמנם זה אם הגט יוצא מתחת יד אחד מהם אבל אם היה הגט יוצא מתחת יד שניהם כשר לפי שהעקר אצלנו שנים שהביאו גט ממדינת הים אין צריכין שיאמרו בפנינו נכתב ובפנינו נחתם לפי שהם אפילו שלא נתנו גט אלא שאמרו בפנינו נתגרשה היו נאמנין וכמו כן מה שאמר שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול זה הוא אם יצא מתחת יד אחד מהם אבל אם יצא מתחת יד שניהם שהעידו בפנינו נכתב כשר. ור' יהודה מכשיר ואפי' היה יוצא מתחת יד אחד שהעיד שבפניו נחתם. ואין הלכה כר' יהודה:

ב. נכתב ביום ונחתם ביום בלילה ונחתם בלילה. בלילה ונחתם ביום כשר ביום ונחתם בלילה פסול. ר' שמעון מכשיר שרי שמעון אומר כל גטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגטי נשים:

מעלום אן היום הולך אחר הלילה פלדֿאלך אן כתבה באלנהאר ושהד פיה באלליל חק' שהאדה זור לאנה תגייר תאריכֿה ור' שמעון מכשיר לאן ליס לאלתאריך ענדה פי אלגט אעני גט אשה כביר[9] פאידה לאן אצל תקון זמן בגטין אנמי הו משום בת אחותו איאך[b] תזני תחתה והי אשת איש פיכתב להא[10] גט

ידוע שהיום הולך אחר הלילה לפיכך אם נכתב ביום והעיד בו בלילה יהיה עדות שקר לפי שהוא משנה זמנו ורבי שמעון מכשיר לפי שאין לזמן אצלו בגט ר"ל גט אשה תועלת מרובה לפי שעקר תקון זמן בגיטין אמנם הוא משום בת אחותו שמא תזנה תחתיו והיא אשת איש ושמא יכתוב גט בלא זמן קבוע ויתן לה

---

3) P כתב. 4) B fehlt. 5) B קאלו. 6) B לכאנו. 7) P שניהם. 8) P שהעיד בפנינו ואומר בפני נחתם. 9) P כבירה. 10) P fehlt

הלכה כחכמים לכן לם[19]) תתם לה אלחריה̇ חתי יצל אלגט אלי ידה וכד̇אלך אלאצל ענדנא יכול הרב לומר לעבדו עשה עמי ואיני זנך וקו' פוסל את עבדו מן התרומה אלד̇י לא יצח ד̇אלך אלא אד̇י[20]) כאן רבו כהן וכד̇אלך אד̇י כאן רבו איצ̇ ישרי' פהו יפסול אותו משפחה כנענית לאנהא לא תחללה אד̇י תחרר ומן אלאצול איצ̇ ענדנא. אין גט לאחר מיתה ונואב אלחכ̇י לה מפני שהוא כקניגו מענאה אן הד̇י אלעבד פי אכלה אלתרומה או כונה ינכח שפחה כנענית לים אן זאד פי נפסה פצ̇ילה̇ חתי תקול אן חובה הי לה חריה̇ ואנמי ד̇אלך כמי תאכל דואב אלכהן אלתרומה מן חית̇ הי קנין כספו פלם תק' ענדה פצ̇ילה̇ פעדמהא וקו' תנו מנה לפ' ומת יתנו ולו לם יעיין ויקול מנה זה הד̇י אד̇י כאן שכיב מרע וקת הד̇ה[21]) אלוציה̇ לאן מן אצולנא דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דאמו:

הלכה כחכמים אבל לא תשלם לו החירות עד שיגיע גט לידו וכמו כן העקר אצלנו יכול הרב לומר לעבדו עשה עמי ואיני זנך. ואמרו פוסל את עבדו מן התרומה לא יתקיים זה אלא כשיהיה רבו כהן וכן כשיהיה רבו גם כן ישראל שהוא פוסל אותו משפחה כנענית לפי שאינה מותרת לו אם נשתחרר ומן העקרים גם כן אצלנו אין גט לאחר מיתה ומה שהשיבו חכמים לו מפני שהוא כקניגו רוצה לומר שזה העבד באכילת התרומה או בהיותו בועל כנענית לא הוסיף בעצמו מעלה עד שתאמר שחובה היא לו כשיוצא לחרות ואמנם זה כמו שתאכל בהמת כהן תרומה מפני שהיא קנין כספו לפיכך אינו אצלו מעלה שיפסידנה. ומה שאמר תנו מנה לפלוני ומת יתנו ואפילו אינו מייחד ואמר מנה זה וזה הוא כשיהיה שכיב מרע בשעת הצוואה לפי שמן העקרים שבידינו דברי שכיב מרע ככתובין וכמסורין דמו:

פרק שני.

א. המביא גט ממדינת הים ואמר בפני נכתב אבל לא בפני נחתם. בפני נחתם אבל לא בפני נכתב. בפני נכתב כולו ובפני נחתם חציו בפני נכתב חציו ובפני נחתם כולו פסול. אחד אומר בפני נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול. שנים אומרים בפנינו נכתב ואחד אומר בפני נחתם פסול רבי יהודה מכשיר. אחד אומר בפני נכתב ושנים אומרים בפנינו נחתם כשר:

קו' פי הד̇ה אלמשנה אנה אד̇י קאל בפני נכתב חציו פסול לים יריד בה נצפה עלי אלחקיקה̇ ואנמי יריד בה בעצ̇ה ובשרט אן[1]) לא יד̇' ד̇אלך אלבעצ̇ אול אלגט אמי אד̇י נכתב[2]) אול אלגט אמאמה ולו לם יך חאצ̇ר לכתאבה̇ אכ̇רה

מה שאמר בזאת המשנה שהוא כשאמר בפני נכתב חציו פסול אינו רוצה לומר חציו ממש ואמנם רוצה לומר קצתו ובתנאי שלא יהיה זה הקצת תחלת הגט אבל אם נכתב תחלת הגט לפניו ואפילו לא היה מצוי בכתיבת סופו אלא שנכתב

19) P לא. 20) B אן. 21) B הד̇י אלוצאי. 1) P אלא. 2) P כאן נכתב.

מעני קו' וחתמו ונתנו לה ואין הל' כר' יהודה ולא כר' יהודה בן בתירה פי גטי נשים אמי שטרות דעלמא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וזיוף הו אלדלס לאן אלכאגד אלמקשוט (sic) וסלך אלרקוק והו אלדי יסמי דפתרא ימכן קשטהא ויתרך אלשהוד ויכתב מא שא:

חתמו ונתנו לה ואין הלכה כר' יהוד' ולא כר' יהודה בן בתירה בגיטין אבל שטרות בעלמא בעינן כתב שאינו יכול להזדייף וזיוף הו השקרנות לפי שהנייר חלק וגלד הקלפים והוא הנקרא דפתרא אפשר להחליק ויניח העדים ויכתוב מה שירצה:

ה. הכל כשרים לכתוב את הגט אפלו חרש שוטה וקטן האשה כותבת את גטה והאיש כותב את שוברו שאין קיום הגט אלא בחותמיו הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומה ונכרי:

לא שך אנה קד תבין ממא תקדם אן אסם גט ואקע עלי כל שטר ואלשטרות כלהא תתסמי גטין ותרגום ספר כריתות גט פטורין לכנהם[17]) יסמון גט אשה עלי אלאכתר גט באטלאק ומא הדי מא יוקע אשכאל לאן נפס אלמעני ידלך הל דאלך אלכלאם פי גטי אשה או פי גירה פקו' הנא פי גט אשה אנה יגוז אן יכתבה מי שאין לו דעת בשרט אן יד' גדול עומד על גביו ויכתב אלטופס פקט ויכתב בן דעת תורף הגט והוא שם האיש ושם האשה והזמן והרי את מותרת לכל אדם ולים[18]) יכתב אלנכרי גט אשה בוגה ואפלו גדול עומד על גביו לאנה אדעתה דנפשיה כתב וקד יכתב אלתורף ומן שרוט אלגט נייה אעני כתיבה לשמה כמי יבין פי הדה אלמסכתא וכדאלך לא יגוז עבד להבאת הגט לפי שאינו בתורת גטין וקדושין ולא יגוז לאלעבד איצ׳ אן יכתב גט לכתחלה ואן כתב גוי או עבד טופס הגט אד[f] וכתב ישרי' הכשר תורף הגט פהו גט כשר לאנא אנמי נראעי לשמה פי אלתורף כאצה וקו' סומה לא יביא את הגט אדי כאן שליח להולכה בתוצה

אין ספק שכבר נתבאר ממה שנקדם ששם גט נופל על כל שטר והשטרות כולם נקראין גיטין ותרגום ספר כריתות גט פטורין אבל הן קוראין ברוב לגט אשה גט במלה מוהלטת ואין בכאן דבר שיפול בו ספק לפי שעצם הענין יורה לך אם זה הדבר הוא בגט אשה או בזולתו. ומה שאמר בכאן בגט אשה שהוא כשר שיכתבנו מי שאין לו דעת בתנאי שיהא גדול עומד על גביו ויכתוב הטופס בלבד ויכתוב בן דעת תורף הגט והוא שם האיש ושם האשה והזמן והרי את מותרת לכל אדם ולא יכתוב הנכרי בשום פנים גט אשה ואפילו גדול עומד על גביו לפי שהוא אדעתא דנפשיה כותב ושמא יכתוב התורף ומתנאי הגט בעינן כתיבה לשמה כמו שיתבאר בזאת המסכתא וכמו כן עבד אינו כשר להבאת הגט לפי שאינו בתורת גיטין וקדושין ואינו כשר לעבד גם כן שיכתוב גט לכתחילה ואם כתב נכרי או עבד טיפס הגט אחר שכתב ישראל הכשר תורף הגט הרי זה גט כשר לפי שאמגם אנו חוששין לשמה בתורף דוקא. מה שאמר סומא לא יביא הגט כשהוא

17) P לאכן. 18) P ולא.

דון זמאן[11]) מחצל וידפע להא ותקול לאלשהוד אלדין[12]) שהדו אלזנא אני גרושה כנת והד׳י אלגט פי ידי וליס בין אליום ואלילה יחדת מת׳ל[13]) הד׳י ואין הל׳ כר׳ שמ׳:

ותאמר לעדים שהעידו על הזנות אני גרושה הייתי וזה הגט בידי לפיכך אין בין היום והלילה שיתחדש כמו זה. ואין הלכה כר׳ שמעון:

ג. בכל כותבין בדיו[14]) ובסקרא בקמוס וקלקנתוס [c] ובכל דבר שהוא רושם אין כותבין לא במשקין ולא במי פירות ולא בכל דבר שאינו של קיימה על הכל כותבין על העלה של זית ועל קרן הפרה ונותנים לה את הפרה על ידו של עבד ונותנים לה את העבד ר׳ יוסי הגלילי אומר אין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים אף לא על האוכלין:

דיו אלמדאד סקרא אלמגרה קמוס אלזאג קלקנתוס אלקלקנת והו נוע מן אלזאג וקו׳ נותן לה את הפרה לאנה לא יחל אן יקטע אלקרן בעד אלכתאבה לקול אללה תעלי וכתב [d] לה ספר כריתות ונתן בידה מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה ור׳ יוסי ידרוש ספר לא אוכלין ולא דבר שיש בו רוח חיים ואלחכ׳ יקולון אנה למי קאל ספר מנכר ולם[15]) יקול [e] על הספר או בספר פקד אנאז כל מא ימכן אלכתאבה פיה והל׳ כחכ׳:

דיו נקרא בערבי אלמידאד סיקרא הוא טיט אדום בערבי אלמגרא קומוס הוא מין עפר שמשחיר ונקרא בערבי אלזאג קנקנתום הוא כמו כן מין מן העפר המשחיר. ואמרו נותן לה את הפרה לפי שאין מותר לחתוך הקרן אחר הכתיבה לפי שנאמר וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה מי שאינו מחוסר אלא כתיבה ונתינה יצא זה שמחוסר כתיבה קציצה ונתינה. ור׳ יוסי דורש ספר ולא אוכלין ולא דבר שיש בו רוח חיים וחכ׳ אומרים מפני שאמר ספר בלתי ה׳ הידיע ולא אמר על הספר או בספר הנה התיר כל מה שאפשר הכתיבה בו. והל׳ כחכמים.

ד. אין כותבין במחובר לקרקע כתבו במחובר ותלשו וחתמו ונתנו לה כשר ר׳ יהודה פוסל עד שתהא כתיבתו וחתימתו בתלוש ר׳ יהודה בן בתירה אומר אין כותבין לא על הנייר המחוק ולא על הדפתרא מפני שהוא יכול להזדייף וחכמים מכשירין:

קו׳ כתבו במחובר לקרקע ובשרט אן יתרך מקום האיש ומקום האשה והזמן ויכתב הד׳ה אלאסמאء אלתי[16]) יתרך לשמה בעד קלעה ויחתום ויתן לה והי

כתבו במחובר לקרקע בתנאי שיניח מקום האיש ומקום האשה והזמן ויכתוב אלו השמות שיניח לשמה אחר שנתלש ויחתום ויתן לה והוא ענין מה שאמר

---

11) P זמן. 12) P אלדי. 13) P שי מן הדי. 14) P בסם ובדיו. 15) P ולא. 16) B אלדי.

נחתם אמי אד׳י נתקיים בחותמיו פהו כשר להבאת הגט אלא אן יכון מחלל שבת בפרהסיא או עובד ע״ז אלד׳י הו כגוי לכל דבריו כמי נביין פי אול מס׳ חולין:

הוא בחותמיו הרי הוא כשר [להבאת הגט אם הוא לא מחלל שבת בפרהסיא או עובד ע״ז אשר הוא כגוי לכל דבריו כמו שנבאר בפרק ראשון ממס׳ חולין]:

ז. אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא גטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח האשה עצמה מביאה גטה ובלבד שהיא צריכה לומר בפני נכתב ובפני נחתם:

קד ביינא פי אלט״ו מן יבמות [n] מן אי עלה לא יצדקון הולאי אלנסוה פי קולהן מת בעלה ויצדקונהן[26]) פי אלגט ובגט חוצה לארץ כאצה אלתי[27]) אם בא הבעל וערער לא משגיחינן ביה פזאלת עלה שמא נכונו לקלקולה והד׳י אלד׳י קאל אן אלאמראה נפסהא תקול בפני נכתב ובפני נחתם לא יחתאג ד׳אלך אלא אד׳י דפע להא אלגט על תנאי וקאל להא עלי שרט אן תוצלה לבית דין של פלוני ותקול בין ידיה בפני נכתב ובפני נחתם וד׳אלך אלבית דין יקדם שליח ידפע להא הד׳י אלגט פהי מצדקה פי וצף הד׳י אלתנאי ופי קולהא בפני נכתב ובפני נחתם אמי אן לם יך׳ הנאך שרט פכל אשה יוצא גט מתחת ידה פי כל מכאן הרי זו מגורשת ועלי אנא לם נעלם שהוד אלגט ולא תחתאג תקול בפני נכתב ובפני נחתם:

כבר בארנו בפרק חמש עשרה מן יבמות מאיזה טעם אין נאמנות אלו הנשים כשהן אומרות מת בעלה והם נאמנות בגט ובגט חוצה לארץ דוקא שאם בא בעל וערער לא משגיחינן ביה לפי שנתבטל הסבה שמא נתכונו לקלקולה. וזה שאמר שהאשה עצמה תאמר בפני נכתב ובפני נחתם אינו צריך זה אלא אם נתן לה הגט על תנאי ואמר לה על תנאי שתתגרש בבית דין של פלוני ותאמר בפניהם בפני נכתב ובפני נחתם וזה הב״ד ימנה שליח ויתן לה הגט הרי היא נאמנת בספור זה התנאי ובמה שאומרת בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם לא היה שם תנאי כל אשה שיוצא גט מתחת ידה בכל מקום הרי זו מגורשת ואפילו שאין מכירין עידי הגט ואין צריך שתאמר בפני נכתב ובפני נחתם:

פרק שלישי.

א. כל גט שנכתב שלא לשם אשה פסול כיצד היה עובר בשוק ושמע קול הסופרים מקרין איש פלוני מגרש את אשתו פלונית ממקום פלוני ואמר זה שמי וזה שם אשתי פסול מלגרש בו יתר על כן כתב לגרש את אשתו ונמלך מצאו בן עירו ואמר לו שמי כשמך ושם אשתי כשם אשתך פסול מלגרש בו יתר מכאן יש לו שתי נשים

26) P ויצדקון. 27) B אלדי.

לארץ לאנה לא יקדר[g] יקול בפני נכתב
ובפני נחתם ואד[h] וכרנא הדי אלמעני
פלנתממה אעלם אן שלוחי הגט על ג'
וגוה אחדהא אן יגיב אלגט ויקול בפני
נכתב ובפני נחתם והדי אנמי יד'[19]) שליח
להולכה ואלב' אן ידפע לה אלבעל גט
מכתוב ויקול לה וצ̈ל הד̈י לזוגתי או תד"
אלזוגה קד ארסלתה אן יגיב להא גטה
פדפע לה אלבעל גט מכתוב וקאל לה
וצלה להא אלמעני ואחר פהדי אלגט איצ̇
יתקיים בחותמיו וינדפע[i] להא ותטלק בה
בעד תבאתה כמי ביינא והדי אלשליח
איצ̇ יתסמי שליח הולכה ואלג' אן תוכל
אלאמראה שליח יקבץ̇ להא אלגט ותגעל
ידה כידהא פאד̈י וצ̈ל לידה תטלק והד̈י
יתסמי שליח קבלה ולא ימתנע עלי
אלסומה גיר אלוגה אלאול וחדה:

שליח להולכה בחוצה לארץ לפי שהוא
אינו יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם.
ואחר שזכרנו זה הענין נשלימהו. דע
ששלוחי הגט על שלשה דרכים אחד
מהם שיביא הגט ויאמר בפני נכתב ובפני
נחתם וזה אמנם יהיה שליח להולכה.
והשני שיתן לו הבעל גט כתוב ויאמר לו
הולך גט זה לאשתי או ששלחתו האשה
שיביא לה גטה ונתן הבעל גט כתוב
ויאמר לו הוליכהו אצלה הענין כולו אחד
וזה הגט ג"כ יתקיים בחותמיו וינתן לה
ותתגרש בו אחר שנתקיים כמו שבארנו
וזה השליח נקרא ג"כ שליח להולכה.
ושלישי שתמנה האשה שליח לקבל לה
גטה ותשים ידו כידה לפיכך כשהגיע הגט
לידו נתגרשה וזה נקרא שליח קבלה
ואינו נמנע מן הסומא אלא הדרך
הראשון בלבד:

ו. קבל הקטן והגדיל חרש ונתפקח סומה ונתפתח שוטה ונשתפה
נכרי ונתגייר פסול אבל פקח ונתחרש וחזר ונתפקח פתח ונסתמה
וחזר ונתפתח שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה כשר זה הכלל כל שתחלתו
וסופו בדעת כשר:

לא שך אנה אד̈י קבל והו יבצר תם ד̇הב
בצרה ואן לם יעוד[20])[k] אליה פאנה יקדר[l]
יקול בפני נכתב ובפני נחתם ואנמי קאל
וחזר ונתפתח מן אגל קולה וחזר ונשתפה
אלדי[m] דאלך צ̇רורי ולדאלך קאל כל
שתחלתו וסופו בדעת ולם[21]) יקול
בכשרות ומן[22]) הדה אלהלכה יבין לך
אן כל פסול לעדות בעבירה מן העבירות
של תורה פסול להבאת הגט אלדי[23])
לא[24]) נתקיים בחותמיו ולא[25]) יעתמד
(אלא) [ולא] עלי קו' בפני נכתב ובפני

אין ספק שאם בשעה שקבל הגט
היה רואה ואחר כן נאבד הראות ואפילו
לא חזר שהוא יכול לומר בפני נכתב
ובפני נחתם ואמנם אמר וחזר ונתפתח
מפני שאמר וחזר ונשתפה שזה הכרחי
ולכך אמר כל שתחילתו וסופו בדעת ולא
אמר בכשרות [ומזאת ההלכה יתבאר לך]
שכל פסול לעדות בעבירה מן העבירות
של תורה פסול להבאת הגט שלא נתקיים
בחותמיו ואין סומכין אפילו על מאמרו
בפני נכתב ובפני נחתם אבל אם נתקיים

19) B הו. 20) P יעד. 21) B ולו. 22) P fehlt von ומן הדה bis כל פסול, welches auch die Übersetzung nicht hat. 23) P אלתי. 24) P fehlt. 25) P fehlt von ולא bis אלא אן.

ויחתאג אן יתרך איצֹ מקום הרי את מותרת לכל אדם והל׳ כר׳ אליעזר:

עליו והתירו לו כתיבת טופס הגיטין כדי שלא יבטל וצריך שיניח גם כן מקום הרי את מותרת לכל אדם והלכה כר״א:

ג. המביא גט ואבד ממנו אם מצאו אל אתר כשר ואם לאו פסול מצאו בהפיסה או בגלוסקמא אם הכירו כשר המביא גט והניחו זקן או חולה נותנו לה בחזקת שהוא קיים בת ישראל שנשאת לכהן והלך בעלה למדינות הים אוכלת בתרומה בחזקת שהוא קיים השולח חטאתו ממדינת הים מקריבין אותה בחזקת שהוא קיים:

גלוסקמא וחפיסא אועיה תגעל פיהא אלכתב ושרח על אתר פי אלחין והדה כדי שלא יעבור אדם שם ואן כאן לאלשהוד פיה סימן מובהק מתל אן יקולו נקב יש בו בצד אות פל ומא נחו דאלך או יקולון אנהם מא שהדו[5]) קט גט להדין אלאסמין גיר הדי נותנין אותו לה ואפלו לזמן מרובה וכשר והדי כלה אדי תלף מנה במקום שד שיירות מצויות שם אלדי נקול איאך הדי אלגט אלדי וגד גט אכר הו וקע לגירה אמי אדי וקע[6]) לה פי מוצע גיר מטרוק פהו כשר ולו וגדה בעד מדה והדה אלחטאת אלמדכורה הנא הי חטאת העוף או חטאת אשה אלתי[7]) לא תחתאג סמיכה כמי נביין פי מוצעה פימכן אן תקרב הדה אלחטאת וצאחבה גאיב ואלאצל ענדנא אן חטאת שמתו בעליה תמות כמי יבין פי אול אלפרק אלדי מן תמורה וכדאלך מן אצולנא אין גט לאחר מיתה בל אדי צח מותה קבל וצול אלגט[8]) לידהא[9]) נפסל הגט ותבקי זקוקה ליבם:

גלוסקמא וחפיסה אמתחות שמשימים בהם השטרות ופי׳ על אתר מיד וזה כדי שלא יעבור אדם שם ואם יש לערים בו סימן מובהק כגון שיאמרו נקב יש בו בצד אות פלוני וכל כיוצא בו או שהן אומרין שהם לא העידו לעולם בגט באלה שמות אלא זה בלבד נותנין אותו לה וכשר ואפילו לזמן מרובה וכל זה כשנאבד ממנו במקום שהשיירות מצויות שאנו אומרים שמא זה הגט שנמצא גט אחר הוא שנפל לאדם אחר אבל אם נאבד ממנו במקום שאין השיירות מצויות הרי זה כשר ואפילו נמצא לאחר זמן. וזאת החטאת הנזכרת בכאן היא חטאת העוף או חטאת אשה שאינה צריכה סמיכה כמו שנבאר במקומו ולפיכך אפשר שתקרב זאת החטאת ובעליה אינם מצויין שם והעקר אצלנו שחטאת שמתו בעליה תמות כמו שיתבאר בתחילת פרק רביעי ממסכת תמורה וכמו כן מן העקרים שבידינו אין גט לאחר מיתה אבל אם נתברר מיתתו קודם שיגיע הגט לידה נפסל הגט ותשאר זקוקה ליבם:

ד. שלשה דברים אמר ר׳ אליעזר בן פרטא לפני חכמים וקיימו את דבריו על עיר שהקיפה כרקום ועל ספינה המיטרפת בים ועל

5) P שאהדו. 6) B תלף. 7) B אלדי. 8) B אלכט. 9) P אליהא.

ששמותיהן שוין כתב לגרש בו את הגדולה לא יגרש בו את הקטנה יתר מכאן אמר ללבלר כתוב ואיזו שארצה אגרש פסול מלגרש בו:

קו' סופרין מקרין לים אנהם כאנו[1] יקרון גט כשר ואנמי כאנו ידרסון אלתלאמיד נסכ̇ה̇ אלגט ליחפצ̇ונהא[2] [a] והו קו' בסופרים העשויין להתלמד וקו' יתר מכאן ביין גדא לאן אלגט אלדי כתב אולא לם יכתב לטלאק ראסא ואנמי כתב לאלתעלים כמי ד̇כרנא ואלב' נכתב לגירושין לכן לים לטלאק הד̇י אלרגל ואלג' נכתב לשם גירושין של זה לכן לים לטלאק הד̇ה אלאמראה ואללה תעלי קאל וכתב לה ספר כר' לה לשמה ואלגט אלדי לם יכ̇לץ אלנייה̇ לואחדה̇ מנהמא ומע ד̇אלך כלה כולן פסולין ולים פי הד̇ה אלגטין ואחד פוסל מן הכהונה ג̇יר אלאכ̇ר והו קו' כתוב ואיזה שארצה אגרש פאנה אד̇י דפע ד̇אלך אלגט לאחדאהמא נפסלה מן הכהונה מע אן אלגט פסול:

מה שאמר סופרין מקרין לא שהיו קורין גט כשר אלא היו מלמדין נוסח הגט לתלמידים כדי שיזכרוהו והוא מה שאמרו בסופרים העשויין להתלמד. ומה שאמר יתר מכאן מבואר היטב לפי שהגט שכתב בתחילה לא נכתב לגירושין כלל ואמנם נכתב להתלמד כמו שזכרנו והשני נכתב לגירושין אבל לא לגירושי זה האיש והשלישי נכתב לשם גירושין של זה אבל לא לגרש זאת האשה ואמרה תורה וכתב לה לשמה והגט הרביעי לא נעשה בכונה לאחת מהם ועם כל זה כולם פסולין ואין באלו הגיטין כולם אחד פיסל מן הכהונה חוץ מן האחרון והוא מה שאמר כתוב ואיזה שארצה אגרש לפיכך אם נתן זה הגט לאחת מהן נפסלה מן הכהונה אף על פי שהגט פסול:

ב. הכותב טופסי גטין צריך שיניח מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן. שטרי מלוה צריך שיניח מקום המלוה ומקום הלוה ומקום המעות ומקום הזמן. שטרי מקח צריך שיניח מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות ומקום השדה ומקום הזמן מפני התקנה ר' יהודה פוסל בכולן ר' אליעזר מכשיר בכולן חוץ מגטי נשים שנ' וכתב לה לשמה:

ר' יהוד' יגזור טופס אטו תורף אעני יכ̇אף אן יכתב איצ̇ ג̇רץ̇ אלשטר אלד̇י קאל תנא קמא אנה יתרך חתי יכתב בנייה̇ אצחאבה ואד̇י פעל ד̇אלך אעני אן יכתב תורף השטר ולא[3] יעלם למן הו חתי יתّפק אן יואפק נצה למן אתّפק פיכון חספא בעלמא וקו' מפני התקנה קאלו מפני תקנת סופר סّהל עליה ואבית לה כתאבה̇ טופס גטין כי לא יעטל[4]

ר' יהודה יגזור טופס אטו תורף רוצה לומר חושש שיכתוב ג"כ כוונת השטר שאמר תנא קמא (שיניח מקום עד שיכתוב בו שם הבעלים) [שיניח עד שיכתוב בכונת בעליו] וכשעשה כן ר"ל שיכתוב תורף השטר ואינו יודע למי הוא עד שיזדמן שיאות הנוסח למי שיזדמן הרי זה חספא בעלמא. ואמרו מפני התקנה אמרו מפני תקנת הסופר הקלו

1) P fehlt. 2) P פיחפטנהא. 3) P fehlt von ולא bis חתי. 4) P יבטל wie die Übersetzung.

הדה אלהפרשה עלי מא אצף ודאלך אנה יכרג מא ילזמה מן תרומה או מעשר ראשון או מעשר עני ויזכה בו[14]) לדאלך אלשכץ על ידי אחר ואן כאנת[15]) עאדה דאלך אלכהן או אללוי או אלעני אן יאכד[16]) מן הדי אלישראלי ולא ידפע איצ' הדי אלישראלי גיר לה פכל מא ענד הדי אלישראלי מן אלחקוק כאנהא קד וצלת לדאלך אלכהן או אללוי או אלעני ולא יחתאג זכוי על ידי אחר תם יחסבהא בתמנהא ויסקט ממא דפע לה חתי ינפד[17]) מא לה[18]) ענדה פאן מאת יחתאג יסתאדן אלורתה אלדין ורתו מנה קרקע והצל עליהם אלשעבוד אלדין לאנהם קד רבמא לא ירידון הם דאלך בל יונו מא עלי אביהם מן אלדין אדי תכת ויאכדון חקוקהם פי מא בעד ואנמי מעשר ראשון פקד ביינא פי אלתאסע מן יבמות אנה מותר לזרים פאדי אכד אלישראלי דאלך אלחלק מן מעשר ראשון או מעשר שני פלה אן יאכלה ואמי אלתרומה אלתי הי חלק כהן פלישראל פיהא מן אלנפע אנה ידפעהא לאלכהן מן קראבתה או[19]) יביעהא מן אלכהנים ולה דאלך לאנה קד אשתראהא מן אלכהן בדאלך אלתמן אלדי אסלפה:

זאת ההפרשה לפי מה שאגיד וזה שהוא יפריש [מה שצריך מן] תרומה או מעשר ראשון או מעשר עני ויזכה בו לזה האיש על ידי אחר ואם היה מנהג זה הכהן או הלוי או העני שמקבל מזה הישראל וזה הישראל אינו נותן גם כן לזולתו הנה כל שהוא אצל זה הישראל מהמתנות כאילו הגיעו לזה הכהן או הלוי או העני ואינו צריך זכוי על ידי אחר אח"כ יחשבם בדמיהם וינכה ממה שנתן לו (עד דמיהם[c] וינכה ממה שנתן לו) עד שיוציא ממה שיש לו עליו לפיכך אם מת צריך ליטול רשות מן היורשין שירשו ממנו הקרקע והגיע עליהם שעבוד החוב לפי שהם אולי לא ירצו בזה אלא יפרעו מה שעל אביהם מן החוב אחר שיתברר ויקחו מתנותיהם אח"כ ואמנם מעשר ראשון כבר בארנו בפרק תשיעי מיבמות שהוא מותר לזרים לפיכך כשלקח זה הישראלי החלק מן המעשר ראשון או מעשר עני הרי זה יאכלו אבל התרומה שהיא חלק הכהן הנה יש לישראל בה הנאה שהוא יתן אותה לכהן מקרוביו או ימכרנה לכהנים ויכול לעשות כן לפי שהוא קנאה מן הכהן באלו הדמים שהלווהו:

ח. המניח פירות להיות מפריש עליהן תרומה ומעשרות מעות להיות מפריש עליהן מעשר שני מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין אם אבדו הרי זה חושש מעת לעת דברי ר' אליעזר ר' יהודה אומ' בשלשה פרקים בודקין את היין בקדים של מוצאי החג ובהוצאת סמדר ובשעת כניסת מים לבוסר:

קו' מעת לעת יריד בה מן וקת אן[20]) טלבהא פוגדהא קד תלפת אלי כ"ד

מה שאמר מעת לעת ר"ל מן השעה שבקש אותם ומצאם שנאבדו עשרים וד'

---

14) B לו ולדאלך. 15) P כאן. 16) P fehlt von אן bis ולא יחתאג. 17) B ינפד. 18) P אלדי. 19) P או אן. 20) P fehlt.

היוצא לידון שהן בחזקת קיימין אבל עיר שכבשה כרקום וספינה שאבדה בים והיוצא ליהרג נותנין עליהן חומרי חיים וחומרי מתים בת ישראל לכהן ובת כהן לישראל לא תאכל בתרומה:

ספינה המיטרפת בים הו אן יהול עליהא אלבחר ויסקטהא ולא יקדרון אלמלאחון[10]) עלי תמשיתהא פי[11]) גרצ֗הם לשדה֗ אלהול לכן עדדהם באקיה֗ וספינה שאבדה בים הו אן תנכסר עדדהם[12]) ותתלף ותבקי אלספינה עלי וגה אלמא ולא יבקי סכ֗אן ולא מגדאף תחכם בה והדי כלאם כלה צחיח:

ספינה המטרפת בים הוא שסוער עליה הים ורוצה לאבדה ומלחים אינם יכולים להנהינה כפי רצונם לגודל הסער אבל העצים והכלים שלהם נשארו. הספינה שאבדה בים הוא שנשברו הכלים והעצים שלהם ונאבד הכל ונשארה הספינה על פני המים (להנהגת[b] המים) ולא נשארו עונין ולא משוטות שיתנהגו בה וזה כולו דבר אמתי:

ה. המביא גט בארץ ישראל וחלה הרי זה משלחו ביד אחר ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר שאין רצונו שיהא פקדונו ביד אחר:

קד תביין פי אלפרק אלאול אן המביא גט בארץ ישר׳ אינו צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ולד֗אלך ימכנה אן ירסל אלגט ביד אחר ולא יגוז ד֗אלך אלא אם כן חלה:

כבר נתבאר בפרק ראשון שהמביא גט בארץ ישראל אין צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם ולכך אפשר לו שישלח הגט ביד אחר ואין זה מותר אלא אם כן חלה:

ו. המביא גט ממדינת הים וחלה עושה בית דין שליח[13]) ומשלחו ואומר לפניהן בפני נכתב ובפני נחתם אין השליח האחרון צריך שיאמר בפני נכתב ובפני נחתם אלא אומר שליח בית דין אני:

וכד֗אלך יגעל שליח לשליח ולו אלף ובשרט אן יקדם כל ואחד מנהם לצאחבה פי בית דין ובארץ ישר׳ לא יחתאג אלי בית דין כמי תקדם ד֗כרה:

וכמו כן יעשה שליח לשליח ואפילו אלף ובתנאי שימנה כל אחד מהם לחבירו בב״ד ובארץ ישר׳ אינו צריך לב״ד כמו שנקדם זכרו:

ז. המלוה מעות את הכהן ואת הלוי ואת העני להיות מפריש עליהן מחלקן מפריש עליהן בחזקת שהן קיימין ואינו חושש שמא מת כהן או לוי או שמא העשיר העני מתו צריך לטול רשות מן היורשין אם הלום בפני בית דין אינו צריך לטול רשות:

---

10) B אלמלאחין. 11) P עלי. 12) B עדתהם. 13) B fehlt.

לבטלו ועלי אנה פי ידהא אדׄ ובקי לה פיה עלקה והוא יכול להוסיף על תנאו כמי יבין:

בידה אחר שנשאר לו בו שום סרך והוא יכול להוסיף על תנאי כמו שיתבאר:

ב. בראשונה היה עושה בית דין במקום אחר ומבטלו התקין רבן גמליאל הזקן שלא יהיו עושין כן מפני תקון העולם בראשונה היה משנה שמו ושמה שם עירו ושם עירה התקין רבן גמליאל הזקן שיהא כותב איש פלוני וכל שם שיש לו אשה פלונית וכל שם שיש לה מפני תקון העולם:

תקון העולם אנה אדׄי קדם עליה מודעה פי בית דין אחר או אבטלה בעד כתאבתה ולו בפני שנים או שנה שמו או שמה חנשא והיא לא תעלם אן אלגט בטל ונמצאו הבנים ממזרים לאנהא[7]) באקיהׄ אשת איש פלדׄאלך מן אבטל גט יצׄרב מלקות לאגל[8]) תקנת רבן גמ׳ אלדׄי קאל לא יהיו עושין כן והכדׄי קאלו רב מנגיד מאן דמבטיל גטא ומאן דמסר מודעה אגטא והדׄי אלדׄי קאל אנה אדׄי שנה שמו או שמה וכתב כל שם שיש לו אן דׄאלך כשר לא יצח דׄאלך אלא אדׄי כאן לאלאנסאן אסמין יערף בהמא גמיעא חיניד׳ אדׄי כתב[9]) אחד[10]) אלאסמין ובשרט אן יכתב אשהרהמא וקאל וכל שם שיש לי ידׄי אלגט כשר וכדׄאלך אלאמראהׄ אמא אן כאן אסמה מתׄלא יצחק וכתב פי אלגט אנא אברהם וכל שם שיש לי פהו גט בטל פאעלם דׄאלך:

תקון העולם שהוא כשמסר עליו מודעא בב״ד אחר או שבטלו אחר שנכתב ואפילו בפני שנים או שינה שמו או שמה תנשא והיא לא תדע שהגט בטל ונמצאו הבנים ממזרים שהיא נשארה אשת איש לפיכך מי שמבטל גט מלקין אותו מלקות מטעם תקנת רבן גמליאל שאמר לא יהיו עושין כן וכמו כן אמרו רב מנגיד מאן דמבטיל גיטא ומאן דמסר מודעא אגיטא וזה שאמר שהוא כששינו שמו ושמה וכתב כל שם שיש לו שזה כשר לא יתקיים זה אלא אם כן היה לו לאדם שתי שמות שנודע בשניהן (או) [אז] כשכתב אחד מן השמות ובתנאי שיכתוב המפורסם מהם ואמר וכל שם שיש לי יהיה הגט כשר וכמו כן האשה אבל אם היה שמו על דרך משל יצחק וכתב בגט אני אברהם וכל שם שיש לי הרי הגט בטל ודע זה:

ג. אין אלמנה נפרעת מנכסי יתומים אלא בשבועה נמנעו מלהשביעה התקין רבן שמעון בן גמליאל שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה והעדים חותמין על הגט מפני תקון העולם הלל תיקן פרוזבול מפני תקון העולם:

נמנעו בית דין מלהשביע האלמנה לאנהם ראו אן[11]) הי תתסאמח[12]) פי

נמנעו ב״ד מלהשביע את האלמנה לפי שהם ראו שהיא מקילה בשבועות

7) B לאן הי. 8) P לאנה. 9) P אדׄ וכתב. 10) B fehlt. 11) P אנהא. 12) P תהיא.

סאעה למפרע פכל מא הפריש טאל תלך אלכ"ד סאעה פהו טבל ויחתאג יפריש תרומה ומעשרות תֿאניה לאנהא בחזקת אבודים וכל מא הפריש קבל ד'אלך פהו מתוקן לאנהא בחזקת קיימין פי תלך אלמדה וקטוע אלהלכה אן כל מה הפריש אינו מתוקן לאנה ספק ור' יהודה ירא באפתקאד אלכמר פי הד'ה אלג' אוקאת לאנה[24]) פיהא יפסד פי בעץ אלאוקאת פיפתקדה איאך יתכלל ויד" קד הפריש חומץ על יין והל' כר' יהודה:

שעות למפרע לפיכך כל מה שהפריש באלו הארבעה ועשרים שעות הרי הוא טבל וצריך שיפרוש תרומה ומעשרות פעם שנית לפי שהם בחזקת אבודים וכל מה שהפריש קודם לכן הרי הוא מתוקן לפי שהם בחזקת קיימין בזה הזמן ופסק ההלכה שכל מה שהפריש אינו מתוקן לפי שהוא ספק. ורבי יהודה סובר שבודקין היין באלו הג' זמנים לפי שבהם יפסיד בקצת ולכך יבדוק אותו אולי יחמיץ ונמצא שהפריש חומץ על יין. והלכה כר' יהודה:

פרק רביעי.

א. השולח גט לאשתו והגיע בשליח או ששלח אחריו שליח ואמר גט שנתתי לך בטל הרי זה בטל קדם אצל אשתו או ששלח אצלה שליח ואמר לה גט ששלחתי לך בטל הוא הרי זה בטל אם משהגיע גט על ידה אינו יכול לבטלו:

הד'י אלשליח אנמי[1]) הו שליח הולכה ולד'אלך יבטל עד שיגיע גט לידה וקו' אן מנד' יצל אלגט[2]) לידהא אינו יכול לבטלו ולו[3]) דפעהא מקהור כמי סנביין מן אמר[4]) אלקהר פי אלגט וקו' (או ש)קדם אצל אשתו לאנה כאן ימכננא אן נקול לצעורה קא מכוין פאעלמנא אנה פסול ואמי[5]) שליח קבלה פביין אנה מנד' יצל אלגט לידה אינו יכול לבטלו לאן ידו כידה ואעלם אן אד'י דפע אלאנסאן לזוגתה[6]) גט על זמן או גט על תנאי ווצל לידהא אן כאן קאל להא אד'י תם אלשרט אלפלאני או חאן אלזמן אלפלאני הרי את מגורשת מעכשיו אינו יכול לבטלו אד' והגיע גט לידה ואן לם יקול מעכשיו יכול

זה השליח אמנם הוא שליח הולכה ולכן יבטל עד שיגיע גט לידה שכל זמן שהגיע הגט לידה אינו יכול לבטלו ואפילו נתנו באונס כמו שנבאר עניין האונס בגט ומה שאמר (ש)קדם אצל אשתו לפי שאנו יכולין לומר לצעורה קא מכוין ולכך למדנו שהוא פסול אבל שליח קבלה הרי הוא מבואר שכל זמן שהגיע הגט לידו אין יכול לבטלו לפי שידו כידה ודע אם נתן אדם לאשתו גט על זמן או גט על תנאי והגיע לידה אם אמר לה כשיגמר תנאי פלוני או כשיגיע זמן פלוני הרי את מגורשת מעכשיו אינו יכול לבטלו אחר שהגיע הגט לידה ואם לא אמר מעכשיו יכול לבטלו ואפילו הוא

---

24) P לאנהא. 1) B fehlt. 2) B יצל אלו ידהא. 3) P ולא. 4) P אמור.
5) B ואנמי. 6) P לזוגה.

שעשאו רבו הפתיקי לאחרים ושחררו שורת הדין אין העבד חייב כלום אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על דמיו רבן שמעון בן גמליאל אומר אינו כותב אלא משחררו:

כלאמה אנמי הו לאחר ייאוש רבו ראשון פלדאלך אן אפדאה מן[16]) אפראה לשם עבד ישתעבד בו לאן מולאה אלאול קד[17]) נתיאש ממנו ואן אפראה לשם בן חורין לא ישתעבד בו אפלו רבו ראשון לאנה נתיאש ממנו וסיבין חכם ייאוש בעלים פי אכר[e] קמא ופי אלב' מן אלמציעא ורבן שמעון יקול יסתעבדה אלתאני עלי אי חאל כאן ולו פדאו לשם בן חורין כדי שלא יהא כל עבד מפיל עצמו בגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו ואפותיקי לפצ֗ה מרכבה֗ פה תקנה יעני אנה קאל לצאחב דינה אנך לא תקתצ֗י מאלך[18]) אבדא אלא מן הד֗י וחדה֗ ולא לך שי מן[19]) גמיע מא אמלכה אלא פי הד֗י פאן מאת או תלף֗ יתלף֗ מאלה פאן חררה פואגב אלחק וטריק אלחכם אן יסקט אלמאל ולא ילזם אלעבד שי לאן מן אצולנא הקדש חמץ ושחרור מפקיעין מיד שעבוד לכן מפני תקון העו' איאך ילקיה אלד֗י דינה עליה ויקול לה עבדי אתה כופין את רבו שני אלד֗י לה אלדין חתי יחררה כמי חררה[20]) אלאול וכותב שטר עליו במא יסוא לא במא לה עליה מן אלדין אן כאן אלדין אכת֗ר מן ת֗מנה והד֗י הו מעני קו' כותב שטר על דמו ורבן שמ' בן גמ' יקול אן אלד֗י שחררהו אלד֗י ינכתב אלדין עליה לאנה הזיק שעבודו של חברו פיק' תקריר כלאמה אין כותבין שטר אלא על המשחרר לאנה גרם לתלאף֗ אלמאל ואד֗ ואלאצל ענדנא

מה שאמר אמנם הוא לאחר ייאוש רבו ראשון לפיכך אם פדאו מי שפדאו לשם עבד ישתעבד בו לפי שרבו הראשון כבר נתיאש ממנו ואם פדאו לשם בן חורין לא ישתעבד בו אפי' רבו ראשון לפי שנתייאש ממנו (ואנחנו נכאר) [ויתבאר] ייאוש בעלים בפרק אחרון מקמא ופרק שני ממציעא רשב"ג אומר ישתעבד בו השני באיזה ענין שיהיה ואפי' פדאו לשם בן חורין, כדי שלא יהא כל עבד מפיל עצמו בגייסות ומפקיע עצמו מיד רבו. ואפותיקי מלה מורכבת פה תקנה ר"ל שאמר לבעל חובו אתה לא תגבה ממונך לעולם אלא מזה בלבד ואין לך שום דבר בכל מה שברשותי אלא בזה לפיכך כשמת הוא או נאבד אבד ממונו ואם שחררו חייב הדין ודרך המשפט שיאבד הממון ולא יהיה חייב העבד שום דבר לפי שהעקר בידינו חמץ הקדש ושחרור מפקיעין מידי שעבוד אבל מפני תקון העולם שמא ימצאנו בעל חובו ויאמר לו עבדי אתה כופין את רבו שני שיש לו החוב שישחרר אותו כמו ששחרר אותו הראשון וכותב שטר עליו בשויו לא במה שיש לו עליו מן החוב אם היה החוב יותר מדמיו וזה ענין מה שאמר כותב שטר על דמיו רשב"ג אומר שהמשחרר הוא שיכתב החוב עליו לפי שהוא הזיק שעבודו של חבירו ויהיה פירוש דבריו אין כותבין שטר אלא על המשחרר לפי שהוא גורם לאבוד הממון ואחר שהעקר

---

16) P מן מולאה ואפראה לשם. (17 P fehlt. 18) P דינך. (19 B פי.
20) P fehlt von כמי bis וכותב

אלאימאן ותשבע על שקר פמא כאנו יקצׄונהא כתובה ולא תחלף פרתב רבן שמ׳ בן גמ׳ אן ישתרטו עליהא אליתומים באי[13]) נוע שאו מן אלנדרים מתׄל אן יקולון להא קולי כל פירות העולם אסורין עלי אן כנת אכׄדת שי מן הדה אלכתובה או אנעלי מאלך כלה קרבן אן כנת אכׄדת שיא ומא נחא הד׳י אלנחו וקד תביין אלנדרים כלהא ואחכאמהא פי מס׳ נדרים וקטוע אלהלכה אן אלאלמנה משביעין אותה היתומים שלא[14]) בבית דין או נודרת להן כל מה שירצו בבית דין כמי התקין רבן שמ׳ ולהם אלכׄיאר פי אי אלונהין שאו ולד׳אלך אן[15]) אזׄונת[a] אלאמראה קבל אן תחלף סקטת להא אלכתובה לאן אליתומים יקולון מאנ ריד אן נחלפהא ואנמי נריד אן נדירה כבית דין ולא פאירה פי כונהא נודרת והי ד׳את בעל לאן אלבעל יפר לה כמי תביין פי אלי״ מן[b] נדרים והו קו׳ נשאת אין מדירין אותה דמיפר לה בעל פלד׳אלך אן טלקת או מאת בעלהא גובה כתובתה בער אלימין או אלנדר וכד׳אלך העדים חותמין על הגט ואן כאן לא פאידה פי אלשהוד אלדי[c] פי נפס אלגט ואנמא תטלק באלשהוד אלדין תאכׄד אלגט אמאמהם והו קו׳ עדי מסירה כרתי לכן נתקי אן ימותו אלשהוד אלדין אנדפע אלגט במחצׄרהם ונמצא הגט בידה חספא בעלמא אד׳י לם יכן פיה שהוד פלד׳אלך חותמין בו וקד ביינא אלפרוזבול פי אלי״ מן מס׳ שביעית[d] :

ותשבע על שקר (וכשהיו מגבין אותה כתובה) [ולא היו מגבין לה כתובה והיא לא נשבעה לפיכך] תקן רשב״ג שיהיו מתנין עליה היתומים באיזה מין שירצו מן הנדרים כגון שיאמרו לה אמרי כל פירות שבעולם אסורים עלי אם קבלתי מזאת הכתובה שם דבר או תעשי ממונך כולו קרבן אם קבלת שום דבר וכל הדומה לזה וכבר נתבארו הנדרים כולם ודיניהם במסכת נדרים. ופסק ההל׳ שאלמנה משביעין אותה היתומים שלא בב״ד או נודרת להם כל מה שירצו בב״ד כמו שהתקין רשב״ג ולהם הבחירה באי זו משני הדרכים שירצו ולפיכך אם נשאת האשה קודם שתשבע אבדה כתובתה לפי שיאמרו היתומים אנו אין רצונינו להשביעה אבל רצונינו להדירה בב״ד ואין תועלת בהיותה נודרת והיא בעולת בעל לפי שהבעל יפר לה כמו שנתבאר בפרק עשירי מנדרים והוא מה שאמר נשאת אין מדירין אותה דמפר לה בעל לפיכך אם נתגרשה או מת בעלה גובה כתובתה אחר השבועה או הנדר (וראיתי תשובה לרבינו האיי ז״ל שאמר תשבע ותטול והוא הנכון כדי שיגיע הזכיות לבעליהן) וכמו כן העדים חותמין על הגט ואע״פ שאין תועלת בעדים שהן בגוף הגט ואמנם היא מתגרשת בעדים שהיא מקבלת הגט בפניהם והוא מה שאמרו עדי מסירה כרתי אבל אנו חוששין שמא ימות אחד מן העדים שנתן הגט בפניהם ונמצא הגט בידה חספא בעלמא אחר שאין בו עדים לפיכך חותמין בו וכבר בארנו הפרוזבול בפרק עשירי ממסכת שביעית:

ד. עבד שנשבה ופדאוהו לשם עבדות ישתעבד לשם בן חורין לא ישתעבד רבן שמעון בן גמליאל אומר בין כך ובין כך ישתעבד עבד

13) P לאי. 14) B חוץ לב״ד. 15) P אד׳י.

תהריבהם לילא יתקפון שבויין אכ̇רין פי אלמסתקבל והל' כחכמים:

אינו מותר כדי שלא יאסרו שבויים אחרים בעתיד והלכה כחכמים:

ז. המוציא את אשתו משום שם רע לא יחזיר. משום נדר לא יחזיר ר' יהודה אומר כל נדר שידעו בו רבים לא יחזיר ושלא ידעו בו רבים יחזיר ר' מאיר אומר כל נדר שהוא צריך חקירת חכם לא יחזיר ושאינו צריך חקירת חכם יחזיר אמר ר' אלעזר לא אסרו זה אלא מפני זה אמר ר' יוסי בר' יהודה מעשה בצידון באחד שאמר לאשתו קונם שאני מגרשתיך וגירשה והתירו לו חכמים שיחזירנה מפני תקון העולם:

מן טלק זוגתה[23]) מן סבב תהמ̈ה יתהמהא בדבר עבירה או מן סבב אנהא כ̇תירה̈ אלאימאן פלא יחל לה[24]) אן ירדהא בל נקול לה חין יריד אן יטלקהא עלי אחד הד̇ין אלסבבין אעלמהא אנך מן הד̇י אלסבב תטלקהא ואעלם אנת אנך לא תרדהא אברא ולא תחל לך מן בעד הד̇י אלטלאק חתי אן[25]) יזיל ג̇רצ̇ה ענהא ויטלקהא טלאקא כאמלא לאנא נתקי אן בקי לה פיהא מטמע אן תזוג זוגא ת̇אניא ולא ישהד להא ד̇אלך אלסבב אלד̇י טלקת עליה פיקול אלזוג אלאול לו עלמת אן אלאמר הכד̇י ואנהא לא תדום עלי ד̇אלך אלפעל מא טלקתהא ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים ולד̇אלך נקול לה הוי יודע שהמוציא משום נדר או משום שם רע אינו מחזיר לעולם ור' יהודה יקול אנמי הד̇י אלחכם אד̇י נדרה נדר שידעו בו רבים ולא אקל מן עשרה פאד̇י שהד ענד עשרה פמא זאד אנהא פרוצה בנדרים חיניד̇[26]) לא יחזיר ור' מאיר יקול אן כאנת אלימין אלתי[27]) חלפת הי נפסהא צריכה חקירת חכם לא יחזיר לאנא נתקי יטלקהא ותזוג זונא[28]) ת̇אניא ת̇ם יסאל אלזוג אלואל אלחכם ויקול לה אן תלך אלימין יש להתיר פיקול לו עלמת אן יך

מי שגרש את אשתו מטעם חשדא שחושד אותה בדבר עבירה או מטעם שהיא נודרת הרבה אינו מותר שיחזירנה אלא נאמר לו בעת שרוצה לגרשה מפני אחד מאלו הטעמים הודיעה שאתה מזה הטעם מגרש אותה ודע שאתה לא תחזירנה לעולם ולא תהיה מותרת לך אחר אלו הגרושין עד שיסיר כונתו ממנה ויגרשנה גרושין גמורין לפי שאנו חוששין שאם ישאר לו בה שום תוחלת שמא תנשא לאחר ולא יראה לה זה הטעם שנתגרשה עליו ויאמר בעל הראשון אילו הייתי יודע שכן הוא והיא לא תתנהג בכך לא הייתי מגרשה ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים ולפיכך אומרים לו הוי יודע שהמוציא את אשתו משום נדר או משום שם רע אינו מחזיר לעולם. ר' יהודה אומר אמנם זה הדין כשנדרה נדר שידעו בו רבים לא פחות מעשרה וכשנתפרסם אצל עשרה או יותר שהיא פרוצה בנדרים או לא יחזיר ור' מאיר אומר אם היה הנדר שנדרה היא עצמה צריכה חקירת חכם לא יחזיר לפי שנחוש שמא יגרשנה ותנשא לאחר ואח"כ ישאל הבעל הראשון לחכם ויאמר לו שוה הנדר יש לו היתר ויאמר אילו ידעתי שיש התרה לא הייתי

23) P זוגה. 24) B fehlt. 25) B fehlt. 26) P fehlt חיניד̇ לא יחזיר. 27) B אלד̇י. 28) B זואגא.

דינינן דינא דגרמי פיך' פי הדֿי אלפצל אלאכֿר הלי' כרבן שמ' בן גמ':

אצלנו דיינינן דינא דגרמי יהיה בזה המאמר האחרון הלכה כרשב"ג:

ה. מי שחציו עבד וחציו בן חורין עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד דברי בית הלל בית שמאי אומרים תקנתם את רבו ואת עצמו לא תקנתם לישא שפחה אינו יכול בת חורין אינו יכול ליבטל מפריה ורביה והלא לא נברא העולם אלא לפריה ורביה שנ' לא תוהו בראה לשבת יצרה אלא מפני תקון העולם כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר על חצי דמיו הזרו בית הלל להורות כדברי ב"ש:

אמי אדֿי[21]) כאן עבד של שני שותפין וחררה אחדהמא פיציר חציו עבד וחציו בן חורין וכדֿאלך לו כאן לה אלף סיד וחררה ואחד מנהם כופין את השאר וכדֿאלך[22]) אן כאן לה מולא ואחד ואכֿד מנה בעץֿ תֿמנה וחרר בעצֿה בדֿאלך אלתֿמן אלדֿי אכֿד פיציר[f] איצֿ חציו עבד וחציו בן חורין אמי אן שחרר רבו הציו בשטר פדֿאלך לא שי לאן אלאצֿל המשחרר חצי עבדו לא קנה לכן[g] בשטר ופי אול קרושין נביין כיף תצח אלחרייה בשטר וכיף תצח בכסף:

אם היה עבד של שני שותפין ושחררו אחד מהם חזר חציו עבד וחציו בן חורין וכמו כן היו לו אלף בעלים ושחררו אחד מהם כופין את השאר וכמו כן אם היה לו אדון אחד וקבל ממנו קצת דמיו ושחרר קצתו באלו הדמים שקבל חזר נ"כ חציו עבד וחציו בן חורין אבל אם שחררו רבו חציו בשטר הרי זה אינו כלום לפי שהעקר אצלנו המשחרר חצי עבדו לא קנה וזהו בשטר ובתחילת קדושין אבאר איך יתקיים השחרור בשטר ואיך יתקיים בכסף:

ו. המוכר את עבדו לגוים או לחוצה לארץ יצא בן חורין אין פודין את השבויים יותר על דמיהן מפני תקון העולם ואין מבריחין את השבויים מפני תקון העולם רבן שמעון בן גמליאל אומר מפני תקנת שבויים אין לוקחין ספרים תפילין ומזוזות מן הגוים יותר על דמיהן מפני תקון העולם:

אדֿי אפדינאהם באכתֿר מן אתֿמאנהם יגתהדון אלגוים פי סביהם ואן הרבנאהם איצֿ מן ענד מואליהם פיתֿקפונהם באלחדיד ויזידון פי עדֿאבהם פאן כאן שבוי אחד ענד רבן שמ' בן גמ' ינוז לנא תהריבה לאן לים מעה שבוי תֿאן נכֿאף עליה עדֿאב ואלתֿקאף פי אלחדיד וענד אלחכ' אלדֿי יקולון מפני תקון העולם לא ינוז

אם היינו פודין אותם יותר מכדי דמיהם ישתדלו הגוים שישבו אותם ואם היינו מבריחים אותם ג"כ מבעליהם הם יאסרו אותם בכבלי ברזל ויוסיפו להם עגויים ואם היה שבוי אחד לדעת רשב"ג מותר לנו להבריחו לפי שאין עמו שבוי שני שנפחד עליו מן הענוי ושיאסר בברזל ולדעת חכמים שאומרים מפני תקון העולם

---

21) P fehlt. 22) P fehlt וכדֿאלך liest ואן.

קד ביינא פי אכר אלי״א מן כתובות אן אלאילונית אין לה כתובה פאד׳י הוציאה משום אילונית תצא בלא כתובה פאד׳י ולד להא אולאד אשתהר אלג׳יב[32] אנהא לא יצאה[33] אילונית פאד׳י קאמת עלי זוג׳הא אלאול פי טלב אלכתובה יקאל להא שתוקיך (sic) יפה מדבוריך לאנה יקול לו עלמת אנהא תלד מא טלקתהא ונמצא הגט בטל והבנים ממזרים וקו׳ הנא וחכמים אומרים יחזיר קד ביינו ד׳אלך פי אלתלמוד וקאלו מאן חכ׳ ר׳ מאיר אלד׳י יחתאג׳ תנאי כפול כמי יבין בעד פמנד׳ לם יקול להא הריני מגרשיך מפני שאת אילונית ואלולי היית אילונית לא הייתי מגרשיך לא חיישינן לקלקולה והלכה כר׳ יהודה:

כבר בארנו בסוף פרק אחד עשר מכתובות שהאילונית אין לה כתובה לפיכך כשהוציאה משום אילונית תצא בלא כתובה ואם היה לה ולד הרי זה איגלאי מילתא למפרע שהיא לא יצאה אילונית ואם תחזור על בעלה הראשון לתבוע כתובתה אומרים לה שתוקיך יפה ליך מדבוריך לפי שהוא יאמר אילו ידעתי שהיא תלד לא הייתי מגרשה ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים ומה שאמר בכאן וחכמים אומרים יחזיר כבר בארו בתלמוד ואמרו מאן חכמים ר׳ מאיר שמצריך תנאי כפול כמו שיתבאר אח״כ לפיכך כל זמן שלא יאמר לה הריני מגרשיך מפני שאת אילונית ואילו לא היית אילונית לא הייתי מגרשיך לא חיישינן לקלקולה. והלכה כר׳ יהודה:

ט. המוכר את עצמו ואת בניו לגוים אין פודין אותו אבל פודין את הבנים לאחר מיתת אביהן המוכר את שדהו לנכרי וחזר ולקחה ממנו ישראל הלוקח מביא בכורים מפני תקון העולם:

ובשרט אן יביע נפסה ג׳ מראר[34] וחיניד׳ לא יפדא פי אלמרה׳ אלג׳ אלא אן כ׳יף עליה אלקתל וקד ביינא פי מואצ׳ע[i] מן סדר זרעים אן אלאצל ענדנא אין קנין לגוי בארץ ישראל להפקיע מן המעשרות פלד׳אלך מן אשתרא מן גוי יביא בכורים מן התורה פלמי ראוהם אלחכמים יתמאלון[35][k] פי ביע אראציהם לאלגוים התקינו אן לא יג׳יב אלמשתרי מן גוי בכורים כי יתביין לה אנהא קד נקצת קדושתה וימתנעון[36] אלביע מנהם פלמי ראו אן אלצ׳רורה תדעיהם אלי אלביע ויד׳ עאתקאדהם הד׳י מו״די לתבקי ביד אלגוים

ובתנאי שימכור את עצמו שלש פעמים ואז לא יפדה בפעם השלישית אלא אם כן חוששין עליו שמא יהרג וכבר בארנו במקומות מסדר זרעים שהעקר אצלינו אין קנין לגוי בארץ להפקיע מן המעשרות לפיכך לקח מן הגוי יביא [בכורים] מן התורה וכשראו חכמים שהיו (מתייקרין) [מתחוקים] (בלקיחתם מן הנכרים) [במכירתם לגוים] התקינו שהלוקח מן הגוים לא יביא בכורים כדי שיתבאר לו שירדה מקדושתה ולא יתאוו (לקנות מהם) [למכור להם] וכשראו [שההכרח מביא אותם למכור ותקנתם זאת

---

32) P אלחאל. 33) B hat ליסת statt לא יצאה. 34) P מראת. 35) P liest פלמי ראוהם אלחכמים פי שראהא מן אלגוים התקינו ... 36) P liest פלא ירגבון פי שראהא מנהם פלמי ראו איצ׳א מודי ...

להא התר מא טלקתהא בל כנת נחמלהא
לבית דין ויתירו לה לאן ר׳ מאיר יעתקד
אין אדם מקפיד על בזוי אשתו בבית דין
ונמצא הגט בטל פלדאלך נערפה אנה לא
יחזיר ור׳ אלעזר יקול אין אדם רוצה
שתתבזה אשתו בבית דין ואלקיאס כאן
יעטי אנה יחזיר אן כאן צריך חקירת חכם
לאנא לא נקול איאך יקול לו עלמת אן
יש לנדרים התר ענד בית דין כנת
נחמלהא לבית דין ויתירו לה לאנה יעתקד
אין אדם רוצה שתתבזה אשתו[29]) בבית דין
ולא חרם עליה אן יחזיר אדי נדרה נדר
שצריך חקירת חכם אלא מפני נדר שאינו
צריך חקירת חכם אלדי ימכן אן יקול פיה
בעד אן תזוג זוג תאניא ולא יסמע ענהא
אנהא פרוצה בנדרים לו עלמת אנהא כדאלך
מא טלקתהא לאני כנת נפר נדריה אלתי
חלפת והי ענדי לאנה אינו צריך חקירת
חכם והל׳ כתנא קמא אלדי יקול לא יחזיר
עלי אי וגה כאנת[30]) אלימין מפני תקון
העולם אעני לא יבטל הגט למפרע כמי
ביינא תם צמן פי אלמשנה פצל אכר
פכאנה קאל בד״א בשנדרה היא אבל נדר
הוא יחזיר יעני אדי חלף אן לא בד לה
אן יטלק זוגתה ואנה לא ת״ך בינה ובינהא
זיגה אבדא וטלקהא מן אגל אלימין אן
אראד אן יתיר נדרו וירדהא פדאלך מבאח
ועלי הדי אלחכם אסתדל ר׳ יוסי במעשה
צידון וקו׳ עלי הדי אלפצל אלאכר מפני
תקון העולם יריד[31]) בה אן ליס פי מנעה
מן רדהא תקון העולם פלדאלך יחזיר והו
מעני קו׳ אין בזה מפני תקון העולם והל׳
כר׳ יוסי:

מגרשה אלא הייתי מביאה לב״ד ויתירו
לה לפי שר׳ מאיר סובר אין אדם מקפיד
על בזוי אשתו בב״ד ונמצא הגט בטל
לפיכך מודיעין לו שלא יחזיר ור׳ אלעזר
אומר אין אדם רוצה שתתבזה אשתו בב״ד
והדעת היה נותן שהוא יחזיר אם היה
צריך חקירת חכם לפי [שאין] אנו אומרים
שמא יאמר אם הייתי יודע שיש לנדר
התר אצל ב״ד הייתי מביאה לב״ד ויתירו
לה לפי שהוא סובר אין אדם רוצה
שתתבזה אשתו בב״ד ואין אסור עליו
שיחזיר כשנדרה נדר שצריך חקירת חכם
אלא מפני נדר שאין צריך חקירת חכם
שאפשר לו לומר אחר שנשאת לאחר
ולא נשמע עליה שהיא פרוצה בנדרים
אילו ידעתי שהיא כן לא הייתי מגרשה
לפי שאני הייתי מפר הנדר שנדרה בעודה
אצלי לפי שאינו צריך חקירת חכם והל׳
כתנא קמא שאמר לא יחזיר על איזה צד
שיהיה הנדר מפני תקון העולם רצה לומר
לא יבטל הגט למפרע כמו שבארנו.
ואח״כ כלל במשנה מאמר אחר וכאילו
אמר בד״א בשנדרה היא אבל נדר הוא
יחזיר כלומר אם נדר שעל כל פנים יגרש
את אשתו ולא תהיה בינו ובינה נשואין
לעולם וגרשה מטעם הנדר אם רצה
להתיר הנדר ויחזירה הרי זה מותר ועל
זה הדין הביא ראיה ר׳ יוסי במעשה צידון.
ומה שאמר על זה המאמר האחרון מפני
תקון העולם ר״ל אין במניעת החזרה תקון
העולם ולפיכך יחזיר והוא ענין מה שאמרו
אין בזה מפני תקון העולם והלכה כר׳ יוסי:

ח. המוציא את אשתו משום אילונית ר׳ יהודה אומר לא יחזיר וחכמים אומרים יחזיר נשאת לאחר והיו לה בנים והיא תובעת כתובתה אמר ר׳ יהודה אומר לה שתוקיך (sic) יפה ליך מדבוריך:

---

29) P fehlt von אשתו bis שאינו צריך. 30) P כאן. 31) P fehlt יריד בה.

מתֿל אן ידֿ׳ ראובן קד הזיק לשמעון ונתחייב ובעד דֿאלך באע ראובן עדית (sic) שלו ובקית לה זיבורית יאכֿד שמעון קדר אלנזק מן אלזבורית אלמוגודה אלתי הי חרה וליס יקול אני חקי בעדית וקד אבעתהא מן בעד אסתחקאקי פאנא נכֿרגהא מן ידי אלמשתרי לאן לא יפעל הדֿי אלא אדֿי לם יֿגֿד[4]) ענד ראו׳ שי[5]) יקתצֿי מנה:

דמיון כגון שהזיק ראובן לשמעון ונתחייב ואח״כ מכר ראובן עדית שלו ונשאר לו זיבורית יקח שמעון שיעור הנזק מן הזיבורית המצוייה אצלו [אשר היא חורין] ואינו יכול לומר זכיתי בעדית וכבר מכרת אותה אחר שהיה לי בה זכות לכך אוציאנה מיד הלוקח לפי שאין עושים כן אלא כשלא נמצא אצל ראובן כלום שיכול לגבות ממנו:

ג אין מוציאין לאכילת הפירות לשבח הקרקעות למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם המוציא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם:

אדֿי גזל ראובן ארצֿא מן שמעון וכאנת מלאה פירות ואכל ראובן אלפירות ואפסד אלארץׄ באן חפארהא[6]) והרמהא אדֿי גא׳ שמ׳ ליקתצֿי מן ראו׳ אלפירות אלתי[7]) אכל ומא אפסד פי אלארץׄ פהו[8]) יגבה מא אפסד מן אלארץׄ מנכסי ראו׳ ואפלו ממשעבדי ונובה את הפירות מנכסים בני חורין והדֿי הו מעני קו׳ לאכילת הפירות וכדֿאלך אדֿי הלוה ראובן[9]) לשמעון מאיה דינאר מתֿלא תֿם באע[10]) ש״מ בעד אבֿדֿה אלדין מן ראובן ארצֿא[11]) ללוי בכֿמסין דינאר מתֿלא תֿם כֿדם לוי תלך אלארץׄ ואצלחהא ואנפק[12]) פ״הא מאלא חתי השביחה ורגעת תסוא ק׳ דינאר מן אגל אלשבח תֿם גא ראובן בעד דֿאלך וטרף מן לוי מן תלך אלארץׄ פי אלמאיה אלדינאר אלתי[13]) לה ענד שמ׳ בכֿמסה וע׳ דינאר אן[14]) אלחכם ענדנא בעל חוב נובה חצי שבח פירגע לוי עלי שמעון באלכֿמסה ואלע״ ויטלבה בהא לאן אלדֿי אכֿרג[15] מן ידה ע״ה דינאר יקתצֿי נ׳

כשגזל ראובן קרקע משמעון והיתה מלאה פירות ואכל ראובן הפירות והפסיד הקרקע כגון שחפרה והפילה כשיבא שמעון לגבות מראובן הפירות שאכל ומה שהפסיד הקרקע הרי הוא גובה מה שהפסיד הקרקע מנכסי ראובן ואפילו ממשעבדי וגובה את הפירות מנכסים בני חורין וזה ענין שאמר לאכילת הפירות. וכמו כן אם הלוה ראובן לשמעון מאה דינרין ואחר שנתחייב שמעון בזה החוב לראובן מכר [קרקע] (שמעון) ללוי בחמישים דינרין על דרך משל [ואחר כך עבד לוי זאת הקרקע והשביחה והוציא עליה מעות] עד שהשביחה וחזרה ששוה מאה דינרין מצד השבח אח״כ בא ראובן וטרף מלוי [מ]זאת הקרקע בשביל המאה דינרין שיש לו אצל שמעון [ב]חמשה ושבעים דינרין לפי שהדין אצלנו בעל חוב גובה חצי שבח וחזר לוי על [שמעון] [ב]אותן חמשה ושבעים דינרין ותובע אותן לפי שמה שהוציא ממנו חמשה ושבעים

4) B יוגד. 5) B שיא. 6) P אפראהא. 7) B אלדי. 8) P fehlt von פהו bis אלארץׄ. 9) B fehlt. 10) P אבאע. 11) P איצא. 12) P ונפק. 13) B אלדי. 14) Beide Hd. lesen אן. 15) P אבקי.

ותשתקע בידם התקינו אן[37]) מן אשתרי מנה ליס כאן ילזמה אן יביא בכורים מן תלך אלארץ׳ לאנה אשתראהא מן גוי לכן מפני תקון העולם יביא חתי יעלם אנה אין קנין לגוי בארץ ישראל קנין גמור פינתהר פי פדייה תלך אלארץ׳ מן ידה לאנהא באקיה פיהא קדושה וחקוק מתעיינה:

גורמת] שתשאר ביד הגוים. ותשתקע בידם התקינו שהלוקח מהם איננו חייב להביא בכורים מואת הארץ לפי שלקחה מן גוי אבל מפני תקון העולם יביא כדי שידע שאין קנין לגוי בארץ ישראל קנין גמור ולכך ישתדל בפדיית זה הקרקע מידו לפי שהוא עומד בקדושתה ובמתנות ידועות:

פרק חמישי.

א. הנזקין שמין להן בעידית ובעל חוב בבינונית וכתובת אשה בזיבורית ר׳ מאיר אומר אף כתובת אשה בבינונית:

עדית(sic) אחסן אלאראצ׳י ואטיבהא וזיבורית אקלהא וארדאהא וקול אללה מיטב[a] שדהו ומיטב כרמו ישלם וקע אלאכ׳תלאף פי הדי אלצ׳מיר עלי מן הו עאיד הל עלי אלניזק או עלי אלמזיק פלמן יקול מיטב שדה של ניזק מפני תקון העולם יאכ׳ד אלניזק קדר אד׳ייתה פי אחסן מא יד׳ ענד אלמזיק חתי לא תכת׳ר אלאד׳ייה ואלתסלט פי מא בין אלנאס וחכם בעל חוב מן התורה אן[1]) יגבה מן הזיבורית לקו׳ תע׳ בחוץ[b] תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו וכו׳ וליס יכ׳רג אלאנסאן מן ביתה באכ׳תיארה אלא אחט מא ענדה ואקלה נפע לכן קלנא[2]) בבינונית כדי שלא תנעל דלת בפני לוין ואבקינא אלאשה בזיבורית עלי אצל חכם כל בעל חוב לאנא לא נקול איאך אד׳י קיל להא בזיבורית תך׳ אלכתובה מא תזוג לאנהא אחרץ עלי אלזואג מן אלרגל אלד׳י זוגהא וליס תם נעילת דלת ואין הל׳ כר׳ מאיר:

עדית מעולה שבקרקעות והמיטב שבהם וזיבורית הפחות והרע שבהם ורחמנא אמר מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם ונפל המחלוקת (בזאת הכונה) [בזה הכנוי] למי הוא חוזר אם על הניזק או על המזיק ואפילו למ״ד מיטב שדה של ניזק מפני תקון העולם יקח הניזק שעור נזקו במעולה מה שנמצא אצל המזיק כדי שלא יתרבא הנזק[c] וההתגברות בין בני אדם ודין בעל חוב מן התורה שיגבה מן הזיבורית לפי שנאמר בחוץ תעמוד והאיש אשר אתה נושה בו וכו׳ ואין אדם מוציא מביתו לרצונו אלא הפחות ממה שנמצא אצלו ופחות שבתועלת אבל אמרנו בבינונית כדי שלא תנעול דלת בפני לווין והעמדנו האשה בזיבורית על עקר דין כל בעל חוב לפי שאין לנו לומר שמא אם אומרים לה שתגבה כתובתה מן הזיבורית לא תנשא לפי שהיא חפצה בנשואין יותר מהאיש הנושא אותה ואין שם נעילת דלת. ואין הלכה כר׳ מאיר.

ב. אין נפרעין מנכסים משועבדים במקום שיש נכסים בני חורין ואפלו מן הזבורית אין נפרעין מנכסי יתומים אלא מן הזבורית:

---

37) P liest התקינו אן יביא. Von מן bis חתי hat P nicht. 1) P fehlt von אן bis הזיבורית. 2) P fehlt. 3) P ולא.

אלפרק אלאכ̇ר ואלוגה אלב' אן ינסכה לע"ז ויעלם אנה יחרם ד̇אלך אלכ̇מר בהד̇י אלנסוך חתי יד' מזיד פי אלאד̇ייה̈ ולא יעלם אנה תלזמה סקלה פי אלנסוך לע"ז לאנה אן כאן איצ̇ יעלם אנה חייב סקילה פלא ילזמה ג̇ו̇ם לאן אלאצל אין אדם מת ומשלם כמי ביינא פי אלג'[e] מן כתובות וכהנים שפגלו במקדש הו אן יפסד אלכהן אלנייה פי חין תנאולה ד̇בח אלקרבן או רש̈ דמא או נחוהמא ויג̇רץ̇ פיה אן יאכל מנה או יקרבה חוץ לזמנו פד̇אלך אלד̇ביח יפסד עלי אלבעלים וסתביין הד̇ה אלמעאני פי אלב'[f] מן מס' זבחים ואלחכם כאן יוגב אן יכונו הולאי כלהם פטורין בין בשוגג בין במזיד לאן הזק שאינו ניכר לא שמיה הזק ואנמי קלנא מזיד חייב מפני תקון העו' כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חברו ואומר פטור אני והל' כאבא שאול ומן אלביין אן קו' הנא חייבין יריד בה חייבין בתשלום מה שפגלו:

של חברו שהכל אסור כמו שיתבאר בע"ז בפרק האחרון והדרך השני שינסכהו לע"ז וידע שהיין אסור בזה הנסוך כשיהיה מזיד בנזק ולא ידע שהוא חייב סקילה כשמנסך אותו לע"ז לפי שאם היה יודע גם כן שהוא חייב סקילה לא היה חייב תשלומים לפי שעקר אצלנו אין אדם מת ומשלם כמו שבארנו בפרק ג' מכתובות. וכהנים שפגלו במקדש הוא שיפסיד הכהן הכונה בשעת שמתעסק בשחיטת הקרבן או זריקת דמו או הדומה להם ויחשב בו שיאכל ממנו או שיקרב אותו חוץ לזמנו וזה הזבח נפסד על הבעלים ויתבארו אלו הענינים בפרק שני ממסכת זבחים והדין היה מחייב שיהיו אלו כולם פטורים בין בשוגג בין במזיד לפי שהזק שאינו ניכר לא שמיה הזק ואמנם אמרנו מזיד חייב מפני תקון העולם כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ומטמא טהרותיו של חברו ואומר פטור אני והלכה כאבא שאול ומן המבואר באמרו בכאן חייבין רוצה לומר חייבין בתשלום מה שפגלו:

ה. העיד ר' יוחנן בן גדגדא על החרשת שהשיאה אביה שהיא יוצאה בגט ועל הקטנה בת ישראל שנשאת לכהן שהיא אוכלת בתרומה ואם מתה בעלה יורשה ועל המריש הגזול שבנאו בבירה שיתן את דמיו ועל החטאת הגזולה שלא נודעה לרבים שהיא מכפרת מפני תקון המזבח:

מריש כ̇שבה̈ ועלי הד̇י אלחכם קס פי כל שי̇ ג̇צב[25]) אד̇י פעל בה אלג̇צ̈אב פעלא לא ימכן זואלה אלא בפסאד כת̇יר פאנה יזן ת̇מן ד̇אלך אלשי̇ אלד̇י ג̇צב פקט והד̇י אנמי פעל מפני תקנת שבים חתי לא תצעב טרק אלתובה̈ עלי אלעאציין והד̇ה אלשהאראת כלהא צחיחה̈:

מריש קורה. ועל זה הדין תעשה הקש בכל דבר גזול כשעשה בו הגזלן מעשה שאי אפשר להסירו אלא בהפסד מרובה הרי הוא נותן דמי זה הדבר שגזל בלבד ואמנם נעשה זה מפני תקנת השבים כדי שלא תקשה דרך התשובה על בעלי העבירה ואלו העדיות כולם (הלכה) [אמתים Ms.]:

---

25) P fehlt.

דינאר מן מאל שמ׳ ואפלו ממשעבדי והי אלצמסין אלדי אשתרי בהא אלאצל לאנה אן לם יגד שיא ענד שמ׳ יסתכ̇רג[16]) מן יד אלמשתרי אלדי אשתרי מן שמ׳ מן בעד שראה אעני בעד שרא לוי וכד̇אלך אלחכם ענדנא ויקתצ̇י אלכ״ה מן שמ׳ איצ̇ לבן מנכסים בני חורין ואן לם יגד ענדה שי תבקי עלי שמ׳ במנזלה[17]) אלדיון כלהא והד̇י הו מעני קו׳ לשבח הקרקעות וקו׳ למזון האשה והבנות ביין וקד תביין פי כתובות והד̇י כלה מפני תקון העולם אן[18]) לא יסתכ̇רג מן יד אלמשתרי אלא פי[19]) חקוק לאזמה משהורה קויה אללזום וכד̇אלך אד̇י קאל צאחב אלמציאה אן אלד̇י תלף לי[20]) אכת̇ר מן הד̇י לא יחלף אלד̇י וגדהא אנה מא[21]) וגד גיר הד̇י לאנה אן חכם בהד̇י כאן כל מן וגד מציאה אמי יתרכהא לא יצ̇מהא ולא יגברהא עלי צאחבהא או יאכ̇ד̇הא לנפסה:

דינרין הדין שיגבה חמשים דינרין משמעון ואפילו ממשעבדי והן החמשים שלקח בהן עקר הקרקע לפי שאם לא (ימצא) [נמצא] שום דבר אצל שמעון [הוא מוציא] (היו מוציאים) מיד הלוקח שלקח משמעון אחרי שלקחו ר״ל אחר שלקח לוי וכמו כן הדין אצלנו שיגבה החמשה ועשרים ג״כ אבל מנכסים בני חורין ואם לא נמצא אצלו כלום ישאר על שמעון כשאר החובות כלם וזה ענין לשבח הקרקעות. ואמרו למזון האשה והבנות מבואר וכבר נתבאר בכתובות וזה כולו מפני תקון העולם שאין מוציאין מיד הלוקח אלא בזכות מחויב מפורסם חזק בחיוב וכמו כן אם אמר בעל המציאה שנאבד ממנו יותר מזה לא ישבע מי שמצאה שלא מצא אלא זה לפי שאם היו דנין בכך כל מי שימצא מציאה יניחנה ולא יאספנה ולא יחזירנה לחברו או יקחנה לעצמו:

ד. יתומים שסמכו אצל בעל הבית או שמינה להן אביהן אפטרופוס חייב לעשר את פירותיהן אפטרופוס שמנהו אבי יתומים ישבע שמנהו בית דין לא ישבע אבא שאול אומר חלוף הדברים המטמא והמדמע והמנסך שוגג פטור מזיד חייב הכהנים שפגלו במקדש מזידין חייבין:

אבא שאול יקול אן אלנאס כלהם יחרצון אן יקדמהם בית דין לתשהר אמאנתהם ענד אלנאס פלו חלפתהם אלימין מא ינבלו[22]) ען ד̇אלך אמי אלוכיל אלד̇י יקדמה אב אליתומים אן לזמתה אלימין אעני אן יחלפוה אליתומים [ב]טענת שמא פלא יקבל אלוכאלה ויציעון[23]) אלאיתאם פאסקט ענה אלימין מפני תקון העולם וקו׳ מנסך ימכן ד̇אלך עלי אחד וגהין אחדהמא אן יכ̇לט יין נסך פי יין של חברו אלד̇י יחרם[24]) אלכל כמי יתביין פי ע״ז[d] פי

אבא שאול אומר שבני אדם כולם משתדלים שימנו אותם ב״ד כדי שיתפרסם נאמנותם אצל בני אדם ואילו אתה מחייב אותם שבועה לא יהיו נמנעין מפני כך אבל האפוטרופוס שמינהו אבי יתומים אם אתה מחייב אותו שבועה ר״ל שמשביעין אותו היתומים בטענת שמא לעולם אין מקבל אפוטרופסות ויפסידו היתומים ולכך בטלו ממנו השבועה מפני תקון העולם. ומה שאמר המנסך אפשר זה על אחד מב׳ דרכים אחד מהם שיערב יין נסך ביין

16) P יסתבקי. 17) P במנזל. 18) P אלא. 19) P מן. 20) B לא. 21) B לם יגד. 22) P תנבלוא. 23) P ויציע אלמאל. 24) P חרם אלגמיע.

יביע מנה ולא תכפיה אלאשארה̈ פקט ופעוטות הם אלצביאן אלצג̇אר מן סתה̈ אעואם אלי ז״ אן כאנת להם נבאהה̈ או מן ת̇מאניה ומן ט׳ ומן י׳ עלי קדר נבאהתהם והד̇י אלנט̇ר ראגע לאלחאכם ואין הלכה כבן בתירה:

ויתן ג״כ למי שהוא מוכר ולא תספיק לו הרמיזה בלבד. והפעוטות הנערים קטנים מבן שש ובן שבע אם היה להם חריפות או מבן שמונה ובן תשע ובן עשר לפי שעיר חריפתם וזה העיון תלוי בדיין ואין הלכה כבן בתירה:

ח. אלו הדברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום מערבין בבית ישן מפני דרכי שלום בור שהוא קרוב לאמה מתמלא ראשון מפני דרכי שלום מציאת חרש שוטה וקטן יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר׳ יוסי אומר גזל גמור מצודות חיה ועופות ודגים יש בהן גזל מפני דרכי שלום ר׳ יוסי אומר גזל גמור העני המנקף בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום ר׳ יוסי אומר גזל גמור אין ממחין ביד עניי גוים בלקט בשכחה בפיאה מפני דרכי שלום:

אעלם אן הד̇י אלשיء אלמשהור פי גמיע[30]) אלבלאד מן כון אלכהן יקרא פי בית הכנסת פי אלאול סוי כאן תלמ׳ חכ׳ או עם הארץ כאן חאצ̇ר מן הו אעלם מנה או לם יד׳ פהו שיء לא אצל לה פי אלשריעה̈ אצלא[31]) ולא ד̇כר ד̇אלך פי אלתלמוד ולא הו פי אלג̇רץ[32]) אלמשאר אליה[33]) פי הד̇ה אלהלכה ואעגב כל אלעגב מן כון בלאד אלרום איצ̇ עלי הד̇י אלמנהג מע כונהם סאלמין מן אסקאם אלמנהגות ומן אראء אלמתאכ̇רין ומסאילהם ולים ענדהם אלא אמור מטאבקה̈ לנצוץ אלתלמוד ולא אדרי מן[34]) אין דכ̇ל הד̇י אלכ̇רם ואנמי צורה̈ אלאמר עלי מא גאנא בה אלנקל פעלי מא אצף לך וד̇אלך אן אלכהן יקדם עלי אללוי ואללוי עלי ישר׳ וקאל אללה וקדשתו g ונאء אלנקל לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון ולטול מנה יפה ראשון הד̇י כלה אד̇י לם יד׳ ת̇ם אעלם מנה מת̇ל אן יד׳

דע שזה הדבר המפורסם בכל המקומות שיהיה הכהן קורא בבית הכנסת ראשון בין שיהיה תלמיד חכם או עם הארץ בין שיהיה שם מצוי מי שהוא יודע יותר ממנו או לא יהיה הנה הוא דבר שאין לו שורש בתורה כלל ולא נזכר זה בתלמוד ולא היא זאת הכונה הנרמזת אליה בזאת ההלכה ואני נפלא הפלא ופלא מערי אדום שנוהגים בזה המנהג אחר היותם בריאים מחולאי המנהגות ומדעות האחרונים ושאלותיהם ואין אצלם אלא ענינים נאותים ללשון התלמוד ואיני יודע מאי זה מקום בא זה ההפסד ואמנם צורת הענין לפי מה שבא לנו בקבלה כמו שאגיד לך וזה שהכהן קודם ללוי והלוי לישראל לפי שנאמר וקדשתו כי את לחם אלהיך וגו׳ ובא בקבלה בכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון וזה כולו כשאין שם חכם גדול

30) B הד̇ה. 31) B גמלה. 32) P ג̇רץ. 33) P עליה. 34) P fehlt.

ו. לא היה סקריקון ביהודה בהרוגי המלחמה מהרוגי המלחמה ואלך יש בה סקריקון כיצד לקח מן הסקריקון וחזר ולקח מבעל הבית מקחו בטל מבעל הבית וחזר ולקח מן הסקריקון מקחו קיים מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל מן האשה וחזר ולקח מן האיש קיים זו משנה הראשונה בית דין של אחריהם אמרו הלוקח מן הסקריקון נותן לבעלים רביע אימתי בזמן שאין בידם ליקח אבל אם יש בידם ליקח הם קודמין לכל אדם ר' הושיב בית דין ונמנו שאם שהת לפני סקריקון שנים עשר חדש כל הקודם ולוקח זכה אבל נותן לבעלים רביע:

סקריקון מתגלב[26]) קאהר[27]) יאכ̇ד אלאראצ̇י מן יד מאלכיהא דון[28]) ת̇מן כי לא יקתלהם וחדת̇ הד̇י אלחאדת̇ ענדהם מן וקת הרוגי המלחמה וכאן ד̇אלך תאריך̇ מעלום ענדהם פי ד̇אלך אלוקת וכעל הבית הו צאחב אלארץ̇ פי אלארץ̇ אלד̇י אג̇תצבהא מנה אלסקריקון וקד ביינא פי אכ̇ר אלעאשר מן כתובות אן תסלים אלאמראה̈ לביע זוגהא ג̇יר מפיד לאנהא תקול נחת רוח עשיתי לבעלי ולהא אן תסתכ̇רג מן יד אלמשתרי אד̇י אסתוגבת אלכתובה וקו' נותן לבעלים רביע מת̇ל אן ישתרי מן אלסקריקון ארצ̇א בת̇לאת̇ין דינאר פידפע לבעל הקרקע י' דנאניר לאנא נקול ת̇מן הד̇ה אלארץ̇ מ' דינאר ואכת̇ר מא ירכ̇ץ אלסקריקון לכונהא עליה דון ת̇מן פי הד̇י אלקדר והו מעני קו' רביע בקרקע שהוא שליש במעות ולא שך אן מת̇ל ר'[29]) כאן אלעמל ענדמא כאן ת̇ם סקריקון:

סקריקון אלם ואנס לוקח שדות מיד בעלים בלא דמים כדי שלא יהרגם ונתחדש זה החידוש משעת הרוגי המלחמה והיה זה הזמן ידוע אצלם באותה שעה. ובעל הבית הוא בעל הקרקע הראשון שגזלה ממנו הסיקריקון וכבר בא־נו בסוף פרק עשירי מכתובות [שהודאת] (שקנין) האשה (והודאתה) במה שמכר בעלה אינו מועיל לפי שהיא יכולה לומר נחת רוח עשיתי לבעלי ויכולה להוציא מיד הלוקח כשתגבה הכתובה. ומה שאמר נותן לבעלים רביע כגון שלקח מהסיקרוקין שדה בשלשים דינרין הוא נותן לבעל הקרקע עשרה דינרין לפי שאנו אומרים דמי הקרקע ארבעים דינרים (ויותר) והרוב שהסיקריקון עושה ממנה זול (אע"פ)[לפי] שהיתה אצלו בלא דמים (והוא) [הוא] זה השעור והוא ענין מה שאמרו רביע בקרקע שהוא שליש במעות ואין ספק במה שאמר רבי היה המעשה כשהיה שם סיקריקון:

ז. חרש רומז ונרמז בן בתירה אומר קופץ ונקפץ במטלטלין הפעוטות מקחן מקח וממכרן ממכר במטלטלין:

רמיזה אשארה̈ מא וקאל בן בתירה אן פי ביעה ושראה לאלמטלטלין חתי יקבץ̇ אלשיי ויחוזה ויקבץ̇ איצ̇ לאלדי

רמיזה ר"ל אי זה שירמוז ובן בתירה אומר שמקחו וממכרו במטלטלין אינו כלום עד שיקבל הדבר ויהיה ברשותו

---

26) P גאלב. 27) P מתקהר. 28) P באבכס. 29) P fehlt.

ענדה וגזל מפני דרכי שלום ליס פי דאלך שי ואין הל' כר' יוסי:

סברתו וגזל מדרכי שלום אין בו שום דבר מכל זה. ואין הלכה כר' יוסי:

ט. משאלת אשה לחברתה החשודה על השביעית נפה וכברה רחים ותנור אבל לא תבור ולא תטחון עמה אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ נפה וכברה ובוררת וטוחנת ומרקדת עמה אבל משתטיל מים לא תגע אצלה שאין מחזקין ידי עוברי עבירה בכולן לא אמרו אלא מפני דרכי שלום ומחזקין ידי גוים בשביעית אבל לא ידי ישראל ושואלין בשלומן מפני דרכי שלום:

קד תקדם לנא שרח הדה אלהלי חרף בחרף פי אכר אלפרק אלה' מן שביעית לכני אדכר איצ שרחהא הנא יחל להא דפע מא דכר לחברתה החשודה על השביעית לאנהא אואני אינן מוחדין לעבירה לאנא נקול אן[40]) רבמא טלבת אלגרבאל לתעד פיהא שי מן אלמעדודאת ואלרחא לתטחן פיהא אלעקאקיר ואלתנור לתבייץ[41]) פיהא אלגזל פלדאלך[42]) אן ביינת עלתהא[43]) וקאלת להא ארפעי לי גרבאל לנגרבל בה אלקמח או תנור נכבז בה לא תרפע להא שי וקו' אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ כו' ליס פי דאלך שי מן מעני אלשביעית ואנמא הדי גאיז דאימא לאן אלאצל ענדנא רוב עמי הארץ מעשרין הן פלדאלך בוררת וטוחנת ומרקדת עמה וקו' משתטיל מים לא תגע אצלה הו שי מן מעני אלטומאה ואלטהרה ודאלך אן עם הארץ ואשתו ובניו בחזקת טומאה כמי יבין פי מוצע מן סדר טהרות ואלאצל ענדנא איצ אן אלאוכלין לא תנגס[44]) אלא בעד הכשר באחד אלשבעה משקין כמי נביין פי מס' מכשירין ולהדה אצול כלהא לזמהא[45]) אלאנעזאל ענהא[46]) ענד צב אלמא עלי

כבר נקדם לנו פירוש זאת ההלכה אות באות בסוף פרק חמישי משביעית אבל אני אזכיר ג"כ פירושה בכאן מותר לה לתת מה שנזכר לחבירתה החשודה על השביעית לפי שהם כלים שאינן מיוחדין לעבירה שאנו יכולין לומר אפשר ששאלה הנפה [לרקד בו דברים הראוים להרקדה] (לתקן בו או להכין בו הדבר הראוי להרקדה) והרחים לטחון בהם הסממנין והתנור להלבין בו המטווה ולפיכך אם [בארה] (פירשה) ואמרה לה תני לי הנפה להניף בו הקמח או תנור לאפות בו פת אינה משאלת לה כלום ומה שאמר אשת חבר משאלת לאשת עם הארץ וכו' אין בזה הענין שום דבר משביעית אמנם הוא מותר לעולם לפי שהעקר אצלנו רוב עמי הארץ מעשרין הן לפיכך בוררת וטוחנת ומרקדת עמה ומה שאמר משתטיל מים לא תגע אצלה הוא דבר מענין הטומאה וטהרה וזה שעם הארץ אשתו ובניו בחזקת טומאה כמו שיתבאר במקומות במסכת טהרות והעקר אצלנו גם כן שהאוכלין אינן מקבלין טומאה אלא אחר הכשר באחד משבעה משקין כמו שנתבאר במסכת מכשירין

---

40) B קד. 41) B לתטבך. 42) P ולדאלך. 43) P עליהא. 44) P תנתגס. 45) P לזמה. 46) B ענה.

ענדנא כהן ולוי וישראל ויד' כלהם פי אלעלם[35]) פי דרגה' ואחדה' ולא יד' בעצ'הם אעלם מן בעץ' פירגע חיניד' אלי תקדמה' אלנסב פיקדם אלכהן ובעדה אללוי ובעדה אלישראלי וסיג'יך אלנץ' הד'י פי אכ'ר הוריות[h] קאלו אימתי בזמן שכולן שוין אבל אם היה ממזרת תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמ' חכ' קודם פי כל שי ופי נצוץ אלתלמוד אן בעץ' אלחכ' קרי פי ספר תורה ראשון בשבת ורבמי ורבסי אעצ'ם מן כאן פי כהני ארץ ישר' חאצ'רין לכונה אעלם מנהם וכד'אלך רב קרא בכהני יעני קרא ראשון מת'ל אלכהן לכונה אעלם מן אלכהנים אלחאצ'ור והד'י לא כ'לאף פיה ומן אלאצול איצ'א אן אלכהן אד'י כאן אהלא ליקרא ראשון אן אבאח לישראל אלד'י הו מת'לה או דונה אן יטלע ויקרא ראשון פלה ד'אלך לכן חרמוא ד'אלך מפני דרכי שלום לאנה יחדת' מן ד'אלך מחלוקת ויקול אכ'ר לאי שי אבאח[36]) להד'י אן יטלע ולם יביח[37]) לי אנא אכ' ואלאמר ראגע לה פקלנא אנה יקרי הו נפסה ראשון לא אן יביח לג'ירה ועלי הד'י אלג'רץ' אשאר פי[38]) הד'ה אלהל' פי קו' כהן קורא ראשון וכד'י ביין פי אלתלמוד וקאל ואן כאנת ג'רת אלעאדה' אן יג'על[39]) אלעירוב פי בית מן ביות אלדאר פקאל אנה לא יעמל אבדא אלא פי ד'אלך אלבית אלד'י ג'רת אלעאדה' פי אלקדים אן יג'עלפיה לאן להם פי ד'אלך פאידה' לאן בית שמניחין בו את העירוב אינו צריך ליתן את הפת כמי באן הנאך וקו' ר' יוסי גזל גמור יריד בה גזל מדרבנן גמור ואלפרק בין קולנא גזל מפני דרכי שלום או קולנא גזל גמור לאן גזל גמור יוצא בדיינין ויוסיף חומש ואן כאן מדרבנן

ממנו כגון שיהיה [אצלנו] (שם) כהן ולוי וישראל ויהיו כולם במדרגה אחת בחכמה ולא יהיו קצתם יותר חכמים מקצתם אז תחזור הקדמת היחס וכהן קודם ואחריו לוי ואחריו ישראל ויבא לך זה הלשון בפרק אחרון מהוריות באמרם אימתי בזמן שכולן שוין אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ ממזר תלמיד חכם קודם בכל ענין ומבואר בתלמוד שאחד מן החכמים קרא ראשון בשבת ורבמי ורבסי גדולים מכהני ארץ ישראל היו מצוין שם לפי שהיה יותר חכם מהם וכך אמרו רב קרא בכהנים ר"ל קרא ראשון כמו הכהן לפי שהיה יותר חכם מן הכהנים המצויים שם וזה אין מחלוקת בו ומן העקרים גם כן שהכהן כשהוא ראוי שיקרא ראשון אם התיר לישראל שהוא כמותו או פחות ממנו שיעלה ויקרא ראשון הרשות בידו אבל אסרו חכמים זה מפני דרכי שלום לפי שיתחדש מזה מחלוקת שמא יאמר אחר מפני מה התיר לזה שיעלה ראשון ולא התיר לי אחר שהדבר תלוי בו לכך אנו אומרים שיקרא עצמו [ראשון] לא שיתיר לזולתו ולזאת הכונה רמז בזאת ההלכה באמרו כהן קורא ראשון וכן באר התלמוד ואם היה המנהג שהיו מניחים העירוב בבית מבתי החצר אמר שלא יעשה לעולם אלא בזה הבית שהיו [נוהגין] (נותנין) בו בתחילה להניח אותו לפי שיש להם בזה הנאה שהבית שמניחין בו הערוב אינו צריך ליתן את הפת כמו שנתבאר שם. ומה שאמר גזל גמור ר"ל גזל גמור מדרבנן וההפרש שיש באמרנו גזל מפני דרכי שלום או באמרנו גזל גמור הוא שהגזל גמור יוצא בדיינין ויוסיף חומש ואע"פ שהוא מדרבנן לפי

---

35) B fehlt פי אלעלם. 36) P אביח. 37) B יבאח. 38) B בהד'ה. 39) P יגמע.

קטעה פישהדון בדאלך ונערה מאורסה קד ביינא חדודהא פי אלעאשר מן נדרים וקו' היא ואביה יריד בה הי או אביה ואלתי[2]) ת"ך יכולה לשמור גטה והי איצ׳ תקבל גטה בעד מות אביה וכונהא יכולה לשמור גטה והו אן ת"ך מבחנת בין גטה לדבר אחר ואין הל' כר' יהודה:

כך ונערה המאורסה ככר בארנו משפטיה בפרק עשירי מנדרים. ומה שאמר היא ואביה רוצה לומר או היא או אביה ומי שהיא יכולה לשמור גטה הרי היא גם כן תקבל גטה אחר מיתת אביה והיותה יכולה לשמור גטה היא שתהיה מבחנת בין גטה לדבר אחר ואין הלכה כר' יהודה:

ג. קטנה שאמרה התקבל לי גטי אינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך אם רצה הבעל להחזיר יחזיר שאין הקטן עושה שליח אם אמר לו אביה צא וקבל לבתי גטה אם רצה להחזיר לא יחזיר האומר גט זה לאשתי במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר פסול הרי היא במקום פלוני ונתנו לה במקום אחר כשר האשה שאמרה התקבל לי גטי במקום פלוני וקבלו לה במקום אחר פסול ורבי אליעזר מכשיר הבא לי גט למקום פלוני והביאו לה למקום אחר כשר:

אין הלכה כר' אליעזר מן אגל אנהא לם תגעלה שליח אלא לקבל לה גטה פי אלמוצ׳ע אלפלאני[3]) פמנד׳ תעדי בטלת אלשליחות וקד תביין לך אלגרץ׳ אנה אן כאן קצד אלבעל אלאשתראט[4]) אנה ידפע פי אלמוצ׳ע אלפלאני פאד׳י לם יפעל אלשרט בטל אלגט ואן כאן קו' במקום פלו' אנמי אראד אן יעלמה חית הי פקט לא אן יכ׳ציץ מכאן דון מכאן פחית מא דפעה להא[5]) כשר:

אין הלכה כר' אליעזר מטעם שהיא לא עשתה אותו שליח אלא לקבל לה גטה במקום פלוני וכל זמן שעבר נתבטל השליחות וכבר נתבאר לך הכונה שאם היה דעת הבעל להתנות שיתן לה הגט במקום פלוני ולא קיים התנאי בטל הגט ואם אמר הרי היא במקום פלוני אמנם רצה להודיעו באי זה מקום היא בלבד ולא ליחד מקום [בלתי] מקום אחר לפיכך בכל מקום שנתנו לה כשר:

ד. הבא לי גטי אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה התקבל לי גטי אסורה מלאכול בתרומה מיד התקבל לי גטי למקום פלוני אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לאותו מקום ורבי אלעזר אוסר מיד:

אין הלכה כר' אלעזר:

אין הלכה כר' אלעזר:

ה. האומר כתבו גט ותנו לאשתי גרשוה כתבו אגרת ותנו לה הרי אלו יכתבו ויתנו פטרוה פרנסוה עשו לה כנמוס עשו לה כראוי לא אמר כלום בראשונה היו אומר' היוצא בקולר ואמר כתבו גט לאשתי

2) B ואלדי. 3) B אלמואצ׳ע אלפלאנייה. 4) P אלאשראט. 5) B fehlt.

אלדקיק לאנה חיניד יקבל טומאה ויציר[47] עובר עבירה לאנגאסה אלתרומה ולו עלי אלאצל אלאכר אלדי הו מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל לאן הדה אלעגנה[1] פיהא לזום אלתרומה והי קודש פאעלם דאלך תם קאל אן כל מא דכרנא מן אבאחה אלעאריה ולו עלי אלשך ומעונה אליסירה אנמי דאלך מפני דרכי שלום ומחזיקין ידי גוים בשביעית באלקול פקט מתל אן יראה יכדם אלארץ יקול לה יעינך אללה או ינגח סעיך ונחו דאלך ושואלין בשלומן של גוים ואפילו ביום אידם:

ולאלו העקרים כולם מחוייבת להפריש (ממנו) [ממנה] משתטיל מים על הקמח שאז יקבל טומאה ויהיה עובר עבירה שמטמא התרומה ואפי' על העקר האחרון שהוא מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י לפי שבוצאת העיסה חיוב תרומה והיא הקדש ודע זה. אחר כן אמר שכל מה שזכרנו מהתר השאלה ואפילו על דרך הספק ומעוט הסיוע אמנם הוא מפני דרכי שלום ומחזיקין ידי גוים בשביעית בדבור בלבד כגון שיראה אותו עובר אדמה שיכול לומר לו יהא אלהים בעורך או יצליח מעשיך וכל כיוצא בזה. ושואלין בשלומן של גוים ואפילו ביום אידם.

פרק ששי.

א. האומר התקבל גט זה לאשתי או הא לך גט זה לאשתי אם רצה להחזיר יחזיר האשה שאמרה התקבל לי גטי אם רצה להחזיר לא יחזיר לפיכך אם אמר הבעל אי אפשי שתקבל לה אלא הא לך ותן לה אם רצה להחזיר יחזיר ורבן שמעון בן גמליאל אומר אף האומרת טול לי גטי אם רצה להחזיר לא יחזיר:

קד תקדם לנא פי אלפרק אלב אן שליח קבלה אדי וצל לידה אלגט פכאנה וצל לידהא לאנה וכילהא[1]) והל' כר' שמ' בן גמ' אלדי יקול טול לי לשון קבלה הוא:

כבר נקדם לנו בפ"ב ששליח קבלה כשהגיע הגט לידו הרי הוא כאילו הגיע לידה לפי שהוא מורשה והלכה כרשב"ג שאמר טול לי לשון קבלה הוא:

ב. האשה שאמרה התקבל לי גטי צריכה שתי כתי עדים שנים שאמרו בפנינו אמרה ושנים שאמרו בפנינו קבל וקרע אפלו הן הראשונים והן האחרונים או אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים ואחד מצטרף עמהן נערה מאורסה היא ואביה מקבלין את גטה אמר רבי יהודה אין שתי ידים זכות כאחת אלא אביה מקבל את גטה בלבד וכל שאינה יכולה לשמר את גטה אינה יכולה להתגרש:

קו' וקרע ליס אן מן שרוטה אן יקטע ולא בד ואנמי יריד בדאלך אן כאן

וקרע אינו מתנאיו שיקרע על כל פנים ואמנם ר"ל שאם קרעו שיעידו על

47) besser ותציר. 1) B לאנהא וכולתה.

כתאב וקו׳ אחד כותב וכולן חותמין לאשתראטה כ̇דאלך וינבג̇י לאלמגרש[9] אן יקול כמי רתבו אנה א̇די קאל לג̇מאעה̈ כתובו יביין ויקול כל ואחד מנכם עלי אלבדל וא̇די קאל לג̇מאעה̈ חתומו יביין ויקול כל[10] את̇נין מנכם אי את̇נין כאנא וא̇די קאל לג̇מאעה̈ הוליכו גט לאשתי יביין יקול כל ואחד מנכם אי ואחד כאן והו מעני קו׳ כתובו כל חד מנכון חתימו כל תרי מנכון אובילו כל חד מנכון ומתי לם יביין כולם חותמין כמי ד̇כר לכן שנים משום עדים ואלבקייה̈ משום תנאי ולד̇אלך לא נראעי פי אלבקייה̈ כונהם פסולין או קרובים או א̇די תאכ̇רת שהאדתהם מדה̈ לאנהם תנאי לא עדים ומן ה̇ד̇ה אלעלה קלנא עדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה כ̇שית̇נא אן יקול כולכם וישהד אלבעץ̇ וחצ̇ן אלאמראה̈ אנה גט כשר א̇ד וקד חצל פיה שני עדים ומן שרוטה אן ישהד כלהם כמי ד̇כר והל׳ כר׳ יוסי:

ואמרו אחד כותב וכולן חותמין לפי שהתנה בזה וצריך למגרש שיאמר כמו שתקנו שהוא כשאמר לרבים כתובו יבאר ויאמר כל אחד מכם בפני עצמו ואם אמר לרבים חתומו יבאר ויאמר כל שנים מכם אי זה שנים מכם שיהיו ואם אמר לרבים הוליכו גט לאשתי יבאר ויאמר כל אחד מכם איזה שיהיה והוא ענין מה שאמרו כתובו כל חד מנכון חתומו כל תרי מנכון אובילו כל חד מנכון וכל זמן שלא יבאר כולם חותמין כמו שזכר אמנם שנים משום עדים והשאר משום תנאי ולכך אין אנו קפדין בשאר היותן פסולין או קרובין או שנתאחר עדותן זמן מרובה לפי שהם תנאי לא עדים ומזה הטעם אנו אומרים שעדי הגט אין חותמין אלא זה בפני זה שאנו חוששין שיאמר כולכם ויעידו מקצתם ותחשוב האשה שהוא גט כשר אחר שיש בו שני עדים ומת איו [היה] שיעידו כולם כמו שזכר. והלכה כר׳ יוסי:

פרק שביעי.

א. [מי שאחזו קורדיאקוס[1]] ואמר כתבו גט לאשתי לא אמר כלום אמר כתבו גט לאשתי ואחזו קורדיאקוס וחזר ואמר אל תכתבו אין דבריו האחרונים כלום נשתתק אמרו לו נכתב גט לאשתי והרכין בראשו בודקין אותו שלשה פעמים אם אמר על לאו לאו ועל הין הין הרי אלו יכתבו ויתנו:

קורדיאקוס עלה̈ תחדת̇ מן אמתלאء בטון אלדמאג̇ יתכ̇בל אלעקל מן ד̇אלך והו נוע מן אנואע אלצ̇רע[b] וקו׳ אין דבריו האחרונים כלום יריד בה אנא לא נחתאג̇ נסאלה מרה̈ ת̇אניה̈ בעד אפאקתה הל הו באק̣ עלי כלאמה או[2] לא ולכן לא יכתב אלגט חתי יסתקיל מן מרצ̇ה ד̇אלך והרכין בראשו יריד בה אן ישיר בראסה אשארה̈

קורדיאקוס חולי מתחדש ממלוי חדרי המוח ומתבלבל הדעת מפני כך והוא מין ממיני חולי הנופל. ואמרו אין דבריו האחרונים כלום ר״ל שאין אנו צריכין לשאול אותו פעם שניה אחר שיצא מחוליו אם יעמוד על דבריו או לאו אמנם לא יכתוב הגט עד שיקל מעליו חוליו זה. והרכין בראשו ר״ל שירמוז בראשו רמיזה

9) P אלמגרש. 10) B כשייתנא. 1) B fehlt. 2) B אם.

הרי אלו יכתבו ויתנו חזרו לומר אף המפרש והיוצא בשיירה ר׳ שמעון השזורי אומר אף המסוכן:

היוצא בקולר מן יכרג מן אלסגן[6]) והו מכבול ליחכם עליה ענד אלסלטאן ומפרש בים הו אלדי יתוסט אלבחר ויוצא בשיירה מסאפר אלבר ענד כרוגה מע אלרפקה פיקנע מן הולאי בקולהם כתבו פקט ועלי אנהם לם יקולו ותנו לאן אלחאל תקתצי אנה אנמי אראד אן ידפע להא גט ויטלקהא מן עקאלה[7]) והל׳ כר׳ שמעון שזורי:

היוצא בקולר מי שיוצא מבית הסוהר [והוא אסור בזיקים] לידון מאת המלך ומפרש בים [הוא אשר ירד בים] ויוצא בשיירא היוצא בדרך ללכת במדבר עם השיירא ודי לאלו באמרם כתבו בלבד ואף על פי שלא אמרו ותנו לפי שהענין מחייב שהוא (גם כן) רצה שיתנו לה גט ושיגרשנה מרשותו. והלכה כר׳ שמעון שזורי:

ו. מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו הבריא שאמר כתבו גט לאשתי רצה לשחק בה מעשה בבריא שאמר כתבו גט לאשתי ועלה על ראש הגג ונפל ומת אמר רבן שמעון בן גמליאל אם מעצמו נפל הרי זה גט ואם הרוח דחאתו אינו גט:

קו׳ רצה לשחק בה אדי לם תקד׳ תם חאלה תדל עלי גרצה כמי וצף הדי אלמעשה והל׳ כרבן שמעון בן גמליאל:

רצה לשחק בה כשלא היה שם ענין מורה על כונתו כמו שסיפר בזה המעשה והלכה כרבן שמעון בן גמליאל:

ז. אמר לשנים תנו גט לאשתי או לשלשה כתבו גט ותנו לאשתי הרי אלו יכתבו ויתנו. אמר לשלשה תנו גט לאשתי יאמרו הם לאחרים כתובו[a] מפני שעשאן בית דין דברי רבי מאיר וזו הלכה שלח חנניה איש (כפר אוני P) אוני מבית האסורים מקובל אני באומר לשלשה תנו גט לאשתי שיאמרו לאחרים כתובו מפני שעשאן בית דין אמר רבי יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלים שאפלו אמר לבית הגדול שבירוש׳ תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה אמר לעשרה תנו גט לאשתי אחד כותב ושנים חותמין כולכם כתובו אחד כותב וכולן חותמין לפיכך אם מת אחד מהן הרי גט בטל:

ליס מן אלממתנע אן יד׳ בית דין הגדול לא יחסנון אלכתאבה לאן אלשרט פי בית דין אן יכונו עלמא לא אן[8]) יכונו

אינו מן הנמנע שבית דין הגדול לא יהיו בקיאין בכתיבה לפי שהתנאי בבית דין שיהיו חכמים לא שיהיו סופרים.

6) P fehlt. 7) P fehlt. 8) B fehlt.

משפחתה מפני שלבה גם בשפחתה מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר כאשת איש לכל דבר רבי יוסי אומ' מגורשת ואינה מגורשת:

ממא יגב אן תעלמה אן כל מן ידפע גט על תנאי או גט על זמן פאנה לא יחל לה אן ינפרד מעהא טאל תלך אלמדה בל ינעזל ענהא מן וקת כתאבה אלגט ומתי שהד שאהדין אנה אנפרד מעהא בטל הגט ואהכאם מגורשת ואינה מגורשת כתירה מנהא אנה חייב במזונות ואינו מיפר נדריה ואינו מטמא לה מתל אלמגורשת וקטוע אלהל" פי הדה אנהא מגורשת לכל דבר ובלבד שימות פלדאלך מן בא עליה באותן הימים פאן בעילתו תלויה אם מת הבעל יפטר אם עמד ובטל הגט יך" קד בעל אשת איש ואן כאן בא עליה בשגגה יביא חטאת:

ממה שראוי שתדע שכל הנותן גט על תנאי או גט על זמן אינו מותר לו להתייחד עמה כל אותו הזמן אלא שיהיה פרוש ממנה משעת כתיבת הגט וכל זמן שהעידו שני עדים שנתייחד עמה הגט בטל ודיני מגורשת ושאינה מגורשת רבים מהם שהוא חייב במזונות ואינו מפר נדריה ואינו מטמא לה כמו המגורשת. ופסק ההלכה בזאת שהיא מגורשת לכל דבר ובלבד שימות לפיכך מי שבא עליה באלו הימים בעילתו תלויה אם מת הבעל יפטר ואם עמד ובטל הגט הנה בעל אשת איש ואם בא עליה בשגגה יביא חטאת:

ה. הרי זה גטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ותתן על מנת שתתני מכאן ועד שלושים יום נתנה בתוך שלושים יום מגורשת ואם לאו אינה מגורשת אמר רבן שמעון בן גמליאל מעשה בצידון באחד שאמר לאשתו הרי זה גטיך על מנת שתתני לי אצטליתי ואבדה אצטליתו ואמרו חכמים תתן לו את דמיה:

קו' ותתן יעני אנהא נתגרשה מעכשיו לכן ילזמהא אן תדפע מא אשתרט[8] עליהא פלדאלך אן תקטע או תלף קבל אן תתכת שרטהא תם תכתה בעד דאלך לא תחתאג גט אחד וקו' מכאן ועד ל' יום ליס יריד בה אנהא תדפע לה ענד[9] אנקצא ל' יום ולא בד ואנמי אלגרץ אן תקצי פי הדה אלמדה ולא יקאם עלי הדי אלחכם אדי קאל להא הרי זה גטיך עלי שרט אן תדפעי לי אלתוב אלפלאני או אלחאגה אלפלאנייה פנקול[10] תדפע[11] תמנהא או מא[12] יקום

ותתן ר"ל שנתגרשה מעכשיו אבל מחויבת שתתן מה שהתנה עליה לפיכך אם נקרע הגט או נאמר קודם שהתקיים תנאה ואח"כ קיימתו אינה צריכה גט אחר ומה שאמר מכאן עד שלשים יום אינו ר"ל שהיא תתן לו כשישלמו שלשים יום על כל פנים אמנם הכונה שתשלים בזה הזמן ואין עושין הקש על זה הדין כשאמר לה הרי זה גטיך ע"מ שתתני לי בגד פלוני או חפץ פלוני שנאמר תתן דמיו או אחר במקומו ששוה יותר ממנו אלא היא מחוייבת לתת אותו הדבר

---

8) P אשרט. 9) P fehlt. 10) P fehlt. 11) P דפעת. 12) P ממא.

תנבי ען גואב מטאבק לאלסואל ויבאלג[3]) פי דאלך בגוזה מן אלאמתחאן מא אמכן:

תורה תשובה נכונה לשאלה ויפליג בזה בכל מיני בדיקה בכל מה שאפשר:

ב. אמרו לו נכתוב גט לאשתך אמר להם כתובו ואמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו אע״פ שכתבוהו וחתמוהו ונתנוהו לו וחזר ונתנו לה הרי גט זה בטל עד שיאמר לסופר כתוב ולעדים חתומו:

קו׳ אמרו לו ליס יריד בה למי שאחזו קורדיאקוס בל לאי שכ̇ץ אתפק וכדאלך לו קאלו לה נכתוב גט פקאל להם תנו לה הגט בטל חתי יקול הו נפסה כתבו וחתמו ותנו לה:

אמרו לו אינו ר״ל למי שאחזו קורדיאקוס אלא לאי זה אדם שנזדמן וכמו כן אלו אמרו לו נכתבו בגט ואמר להם תנו הגט בטל עד שיאמר הוא בעצמו כתבו וחתמו ותנו לה:

ג. זה גטיך אם מתי מחולי זה זה גטיך לאחר מיתתי לא אמר כלום מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי הרי זה גט מהיום לאחר מיתתי אינו גט ואם מת חולצת ולא מתיבמת:

תקדיר הד̇ה[4]) אלמשנה עלי מא אצף ודאלך בריא שאמר לאשתו זה גטיך אם מתי או[6]) חולה שאמר לאשתו זה גטיך אם מתי מחולי זה לא אמר כלום לאן אלאצל ענדנא אין גט לאחר מיתה וקו׳ אם מתי מסמועה לאחר מיתה אלא אן ביין בקו׳ מעכשיו או מהיום אמי אד̇י קאל מהיום לאחר מיתתי פהו שך הל עלי קו׳ מהיום כאן מעוולה והו גט כשר או חזר בו ועלי קו׳ לאחר מיתתי הו מעוולה והו גט פסול[7]) כמי קלנא אין גט לאחר מיתה פלד̇אלך חולצת ולא מתיבמת עלי מא תביין פי אלג̇ מן יבמות וכולן שהיו להן קדושין או גירושין בספק חולצת ולא מתיבמת:

שעור זאת המשנה לפי מה שאגיד בריא שאמר לאשתו זה גטיך אם מתי או חולה שאמר לאשתו זה גטיך אם מתי מחולי זה לא אמר כלום לפי שהעקר אצלנו אין גט לאחר מיתה ומה שאמר אם מתי משמעותו לאחר מיתה אלא אם באר ואמר מעכשיו או מהיום אבל אם אמר מהיום לאחר מיתתי הוא ספק אם על מה שאמר מהיום היה דעתו והוא גט כשר או חזר בו ועל מה שאמר לאחר מיתה היה דעתו והוי גט בטל כמו שאמרנו אין גט לאחר מיתה לפיכך חולצת ולא מתיבמת לפי מה שנתבאר בפרק שלישי מיבמות וכולן שהיו להן קדושין או גירושין בספק חולצת ולא מתייבמת:

ד. זה גטיך מהיום אם מתי מחולי זה ועמד והלך בשוק וחלה ומת אומדין אותו אם מחמת חולי הראשון מת הרי זה גט ואם לאו אינו גט ולא תתיחד עמו אלא בפני עדים אפלו עבד אפלו שפחה חוץ

---

3) P ובאלג. 4) B הד̇י. 6) P fehlt von או bis אם מתי. 7) P בטל.

בן קטן אין מניחין אותו אצל מי שהוא ראוי ליורשו מעשה היה ושחטוהו ערב הפסח ואין הל' כר' יהוד' ולא כר' שמ' בן גמ':

מי שמת והניח בן קטן אין מניחין אותו אצל מי שהוא ראוי ליורשו מעשה היה ושחטוהו ערב פסח. ואין הלכה כר' יהודה ולא כר' שמעון בן גמליאל:

ז. הרי זה גטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום היה הולך מיהודה לגליל הגיע לאנטיפטרס וחזר בטל התנאי הרי זה גטיך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עתני וחזר בטל התנאי הרי זה גטיך אם לא באתי מכאן ועד ל' יום והיה הולך למדינת הים הגיע לעכו וחזר בטל התנאי הרי זה גטיך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט:

אנטיפטרס מוצע פי בלאד יהודה וכפר עתני מוצע פי בלאד גליל ועכו מגאורה לארץ ישרי' עלי אלחד והדה אלמשנה מבנייה עלי שרטין ודאלך אנה קאל להא אם הגעתי לגליל הרי הוא גט ואם לא הגעתי לגליל אלא נשתהיתי ביהודה שלשים יום הרי זה גט ואם לאו אינו גט פלדאלך למי הגיע לאנטיפטרוס ורגע פי טול ל' יום אינו גט לאן אנטיפטרוס בלאד יהודה הי ולא שהה שלשים יום וכדאלך אלחכם פי קו' גליל ומדינת הים וקו' הולך ובא הולך ובא יריד אנה גט כשר ולים הו גט ישן ולא תנטלק בוגה חתי יגיב מן אלמדינה ל' יומא עלי אלתואלי:

אנטיפטרס מקום בארץ יהודה וכפר עתני מקום בארץ הגליל. ועכו שכונה לארץ ישראל על המצר וזאת המשנה בנויה על שני תנאין וזה כשהוא אמר לה אם הגעתי לגליל הרי הוא גט ואם לא הגעתי לגליל אלא נשתהיתי ביהודה שלשים יום הרי הוא גט ואם לאו אינו גט לפיכך כשהגיע לאנטיפטרס וחזר בתוך שלשים יום אינו גט לפי שאנטיפטרס מארץ יהודה הוא ולא שהה שלשה יום וכמו כן הדין באמרו גליל ומדינת הים ומה שאומר היה הולך ובא ר"ל בזה שהוא גט כשר ואינו גט ישן ולא תתגרש בשום פנים אלא עד שלא יהיה מצוי במדינה שלשים יום רצופים:

ח. הרי זה גטיך אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש מת בתוך שנים עשר חדש אינו גט מעכשו אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש ומת בתוך שני' עשר חדש הרי זה גט:

לכן לא תחל"ל לסאיר אלנאס דון חליצה חתי תתם אלשנים עשר חדש:

אבל אינה מותרת לאחרים אלא בחליצה עד שישלמו שנים עשר חדש:

ט. אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש כתבו גט ותנו לאשתי כתבו בתוך שנים עשר חדש ונתנו בתוך שנים עשר חדש אינו גט

מקאמהא ממא[13]) הו אחסן מנהא בל ילזם אן תדפע דאלך אלשי בעינה ורבן שמ׳ בן גמ׳ יכֿאלף עלי הדי אלחכם כמי דכר ואין הל׳ כמותו:

בעצמו ורשב״ג חולק על זה הדין כמו שזכר ואין הלכה כמותו:

ו. הרי זה גטיך על מנת שתשמשי את אבא ועל מנת שתניקי את בני כמה הי מניקתו שתי שנים רבי יהודה אומר שמנה עשר חדש מת הבן או שמת האב הרי זה גט על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים ועל מנת שתניקי את בני שתי שנים מת הבן או שאמר האב אי איפשי שתשמשני שלא בהקפדא אינו גט רבן שמעון בן גמליאל אומר בזה גט. כלל ארשב״ג כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט:

קו׳ כמה היא מניקתו שתי שנים לים יריד בה אנה ילזמהא פי הדי אלשרט אן תרצ̇עה שתי שנים לאנה על מנת שתניקי סתם קאל להא וענדנא אצל כל סתם כמפורש יום אחד, דאמי פלים ילזמהא אן תרצ̇עה גיר[14]) יום אחד וכדאלך לא תשמש אביו אלא יום אחד לכן דאלך אליום אלדי תרצ̇עה יד׳ פי זמאן אלרצ̇אעה̈ פכאנה סאל כם זמאן אלרצ̇אעה̈ אלדי פיה תרצ̇ע דאלך אליום אלדי ילזמהא פאסמענא אכֿתלאף ר׳ יהוד׳ ורבנן והדי זמאן אלרצ̇אעה̈ תגבר אלמראה אן תרצ̇ע אבנהא ולו כאנת מטלקה̈ טול אלעאמין אלא אן כאן לם ימייזהא כמי ביינא פי אליב̈ מן כתובות ולא יגוז ענדנא זואג אלחאמל ולא אלמרצ̇עה̈ טול הדה אלסנתין ולו דפעת אלולד למן ירצ̇עה ומן אזוג[d] חאמל או מרצ̇עה̈ יוציא בגט ולו כאן כהן ואן[15]) מאת אלולד תזוג ולא נקול איאך תקתלה לאן הדי בעיד אלאמכאן אללהם אלא אן כאנת אלאם וארתה̈ מתל אן תכ׳ בנת עמה פאנהא חיניד יכֿאף עליהא אן תקתלה מן אגל אלורת̈ ולא תתרך אן תרצ̇עה אלא בביינה̈ ונץ אלתלמוד[e] מי שמת והניח

אמרו כמה היא מניקתו שתי שנים אינו ר״ל שהוא מחייב אותה בזה התנאי שתניקהו שתי שנים לפי שהוא ע״מ שתניקי סתם אמר לה והעקר אצלנו כל סתם כמפורש יום אחר דאמי לפיכך אינה חיבת שתניקהו אלא יום אחד בלבד וכמו כן לא תשמש אביו אלא יום אחד אמנם זה היום שתניקהו יהיה בזמן [ההינקה] (היניקה) וכאלו שאל כמה זמן ההינקה שתניק בו זה היום שהיא מתחייבת והשמיענו מחלוקת ר׳ יהודה ורבנן וזה זמן [ההינקה] (היניקה) שמכריחין את האשה להניק את בנה ואפילו היתה מגורשת הם שתי שנים אלא אם לא היה הולד מכירה כמו שבארנו בפרק שנים עשר מכתובות ואינו מותר אצלנו [להשיא] (נשואי) המעוברת והמניקה בכל אלו השתי שנים ואפילו נתנה בנה להניק ומי שנשא מעוברת או מניקה יוציא בגט ואפילו היה כהן ואם מת הולד תנשא ולא נחוש שמא תהרגנו לפי שזה רחוק מן האפשרות אלא אם כן היתה האם יורשת כגון שתהיה בת דודו שאז נחוש ממנה שמא תהרגנו בשביל הירושה ואין מניחין שתניקהו אלא בעדים (?) ולשון התלמוד

13) P או מא אחסן. 14) P אלא יום ואחד. 15) P ולו.

צריכה חליצה מדרבנן עד שיגיע גט לידה או לרשותה:

היא צריכה חליצה מדרבנן עד שיגיע גט לידה או לרשותה:

ג. וכן לענין קדושין ולענין החוב אמר לו בעל חובו זרוק לי את חובי וזרקו לו קרוב למלוה זכה הלוה קרוב ללוה הלוה חייב למחצה שניהן יחלוקו היתה עומדת בראש הגג וזרקו לה כיון שהגיע לאויר הגג הרי זו מגורשת הוא מלמעלן והיא מלמטן וזרקו לה כיון שיצא מרשות הגג ונמחק או נשרף הרי זו מגורשת:

ובשרט אן יקול לה זרוק לי חובי בתורת גטין פלדֿאלך אדֿי חצל אלמאל באלקרב מן אלמלוה נפטר הלווה לאנה קד וצלה[4]) אלמאל מתֿל אלגט לאן[5]) קד קנׄע מנה באלֿך אלמאל בהדֿה אלצפה אמא אן קאל לה זרוק חובי ותפטר ולם יקול לה בתורת גטין לא נפטר הלווה עד שיגיע הממון ליד מלוה וקו' כיון שהגיע לאויר הגג יריד בה לפחות משלשה לגג לאן כל פחות משלשה כלבוד דאמי וכאנה אסתקר פי סטח אלמוצׄע אלדֿי הי קאימה פיה וקו' כיון שיצא מרשות הגג יריד בה יצא ממחיצת הגג ונכנס במחיצת המקום שהיא עומדת בו וקו' נשרף בשרט אן תחדתֿ אלנאר פי דֿאלך אלמוצׄע בעד[6]) כֿרוג אלגט מן ידה אמא אדֿא כאנת אלנאר הנאך ורמאה עלי אלנאר פליס הו גט:

ועל מנת שיאמר לו זרוק לי חובי בתורת גטין לפיכך אם הגיע הממון קרוב מן המלוה נפטר הלוה שכבר הגיע לו הממון כמו הגט והוא כבר נתפייס ממנו בקבלת הממון בזה הענין אבל אם אמר לו זרוק לי חובי ותפטר ולא אמר בתורת גטין (וזרקו לו ונאבד או נשרף קודם שיגיע ליד המלוה הרי זה אינו פטור) [לא נפטר הלוה עד שיגיע ממון ליד מלוה] ומה שאמר כיון שהגיע לאויר הגג ר"ל לפחות משלשה לגג לפי שפחות משלשה כלבוד דאמי וכאלו נח על פני המקום שהיא עומדת בו. ומה שאמר כיון שיצא מרשות הגג ר"ל ממחיצת הגג ונכנס למחיצת המקום שהיא עומדת בו. ומה שאמר נשרף בתנאי שיחודש האש בזה המקום אחר שיצא הגט מידו אבל אם היה האש כאן והשליכו על האש הרי זה אינו גט:

ד. בית שמאי אומ' פוטר אדם את אשתו בגט ישן בית הלל אוסרין איזה הוא גט ישן כל שנתיחד עמה מאחר שכתבו לה כתב לשם מלכות שאינה הוגנת לשם מלכות מדי לשם מלכות יון לבנין הבית או לחרבן הבית היה במזרח וכתב במערב במערב וכתב במזרח תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בליות על זה ועל זה אם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה לא זה וזה מטמאין לה ולא זה וזה זכאין לא במציאתה ולא

4) P fehlt. 5) P לאנה. 6) P קבל.

כתבו ותנו גט לאשתי אם לא באתי מכאן ועד שנים עשר חדש כתבו בתוך שנים עשר חדש ונתנו לאחר שנים עשר חדש אינו גט רבי יוסי אומ׳ בזה גט כתבו לאחר שנים עשר חדש ונתנו לאחר שנים עשר חדש ומת אם גט קודם למיתה הרי זה גט ואם מיתה קדמה לגט אינו גט ואם אינו יודע זו היא שאמרו מגורשת ואינו מגורשת:

אם מיתה קדמה לגט אינו גט לו מאת אחר שנים עשר חדש בעד אן אנכתב אלגט קבל אן ידפע להא ואין הל׳ כר׳ יוסי:

אם מיתה קדמה לגט אינו גט אם מת אחר י״ב חרש שנכתב הגט קודם שיותן לה. ואין הלכה כר׳ יוסי:

פרק שמיני.

א. הזורק גט לאשתו והיא בתוך ביתה או בתוך חצרה הרי זו מגורשת זרקו לה לתוך ביתו או לתוך חצרו אפלו עמה במטה אינה מגורשת לתוך חיקה או לתוך קלתה הרי זו מגורשת:

קלתה אניה[a] ינמעון פיהא אלנסא מא יגזלון ואין הבעל מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה פלד̇אלך יקנה לה ועלי אנהא ברשות הבעל וקו׳ לתוך ביתה או לתוך חצרה מגורשת ובשרט אן תך׳ עומדת בצד ביתה או בצד חצרה:

קלתה כלי מקבצות בו הנשים מה שטוות ואין הבעל מקפיד לא על מקום חיקה ולא על מקום קלתה ולכן מקנה לה ואעפ״י שהיא ברשות הבעל ומה שאמר בתוך ביתה או לתוך חצרה מגורשת על מנת שתהיה עומדת בצד ביתה או בצד חצרה:

ב. אמ׳ לה כנסי שטר חוב זה או שמצאתו מאחוריו קוראה והרי זה גטה אינו גט עד שיאמר לה הרי הוא גטיך נתן בידה והיא ישנה נעורה קורא׳ והרי הוא גטה אינו גט עד שיאמר לה הרי הוא גטיך היתה עומדת ברשות הרבים וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה למחצה מגורשת ואינה מגורשת:

קו׳ מצאתו מאחוריו אינו גט עד שיאמר לה הרי הוא גטיך בשרט אן יכ̇ו׳ קד אשאר אליהא[1]) באכ̇דה והו פי ידה או מרבוט[2]) עלי גסמה לא אן יכ̇׳ על גבי קרקע אמי בעד חצולה פי ידהא לא יפיד[b] קו׳ שי ואעלם[3]) אנהא אבדא

מה שאמר מצאתו מאחוריו אינו גט עד שיאמר לה הרי הוא גטיך בתנאי [שיהיה ככר רמז] (שיהמוז) לה שתקבלנו והוא בידו או קשור על גבו לא שיהיה על גבי קרקע אמנם אחרי שהגיע לידה אינו מועיל שום דבר שיאמר ודע שלעולם

1) B להא פי אכ̇דה. 2) P מעלק מן. 3) P fehlt.

ו. הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת זו שהיא אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:

גיר אלממזרת כמי ביינא: חוץ מן הממזרת כמו שבארנו:

ז. כתב הסופר וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה לאחר זמן הרי הגט יוצא מתחת ידי האיש והשובר מיד האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה ר׳ אלעזר אומ׳ אם על אתר יצא אינו גט אבל אחר זמן יצא הרי זה גט שלא כל הימנו מן הראשון לאבד זכותו של שני:

יריד בהד׳י אלקול אנה אד׳י טעה סופר ונתן גט עלי ט֗נה אנה[10]) שובר לאשה לתסלמה לזוגהא[11]) וכד׳אלך נתן שובר לאיש עלי ט֗נה אנה גט ליסלמה לזוגתה[12]) ונתנו זה לזה ומעני על אתר הנא טאל[d] מא לם תזוג ולאחר זמן בעד זואגהא זונא ת֗אניא וקו׳ לאבד זכותו של שני יעני אנה יחרמהא עליה ולו אמכן[13]) כל בעל ראשון אן יפעל הד׳י אלא[e] ופעלה והל׳ כר׳ אלעזר:

ר״ל בזה המאמר כשטעה הסופר ונתן גט לפי מחשבתו שהוא שובר לאשה שתתננו לבעלה וכמו כן נתן שובר לאיש לפי מחשבתו שהוא גט שיתננו לאשתו ונתנו זה לזה. ופי׳ על אתר בכאן כל זמן שלא נשאת ולאחר זמן אחר שנשאת נשואין שניים. ומה שאמר לאבד זכותו של שני ר״ל שיאסור אותה עליו ואילו היה יכול כל בעל הראשון לעשותו כל אחד ואחד יעשהו והלכה כר׳ אליעזר:

ח. כתב לגרש את אשתו ונמלך בית שמאי אומ׳ פסלה מן הכהונה בית הלל אומרים אע״פ שנתנו לה על תנאי ולא נעשה התנאי לא פסלה מן הכהונה המגרש את אשתו ולנה עמו בפונדק בית שמאי אומ׳ אינה צריכה ממנו גט שני בית הלל אומ׳ צריכה ממנו גט שני אימתי בזמן שמתגרשת מן הנשואין מודים במתגרשת מן האירוסין שאינה צריכה ממנו גט שני מפני שאין לבו גס בה כנסה בגט קרח תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:

הד׳ה אלמשנה מבנייה עלי אן שהד עליהא שאהדאן אנהא נתיחדה עמו בית הלל יעתקדון הן הן עדי ייחוד הן הן עידי ביאה ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והרי קירשה בביאה ובית שמאי יקולון חתי ישהד שני עדים אנהא נבעלה

זאת המשנה בנויה כשהעידו עליה שני עדים שהיא נתיחדה עמו ב״ה סברי הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה ואין אדם עושה בעילתו בעילת זנות והרי קדשה בביאה ובית שמאי אומרים עד שיעידו שני עדים שנבעלה בפניהם וצריך

---

10) P fehlt. 11) P לבעלהא. 12) P לאשה. 13) P ימכן.

ולא במעשה ידיה ולא בהפר נדריה היתה בת ישר' נפסלה מן הכהונה בת לוי נפסלה מן המעשר בת כהן מן התרומה מתה אין יורשיו של זה ושל זה יורשין כתובתה ואם מתו אחיו של זה ושל זה חולצין ולא מיבמין שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:

בית הלל יקולון חיישינן שמא יאמרו גטה קודם לבנה ובית שמאי לא יראעון דׄאלך וגט ישן הו אן יכתב להא גט תׄם ירדהא בעד דׄאלך ויבקי אלגט ענדה ובעד[7]) מדה̈ מן כתאבה̈ אלגט ובעד אן רדהא טלקהא תׄאניה̈ ודפע להא אלגט בעינה ומעני מלכות שאינה הוגנת אן לא יד' לדׄאלך אלסלטאן חכם פי אלמוצׄע אלדׄי כתב פיה אלגט ומשום שלום מלכות תקנו אן תואריךׄ אלגטין כלהא למלך תלך אלממלכה̈ ולדׄאלך פסול פי תאריכׄה למדי ויון אלדׄי קד אנקרצׄת ובאדת או לחרבן הבית ובנינו אלדׄי אינו מלכות וקו' הולד ממזר מדׄהב ר' מאיר אלדׄי יקול כל המשנה ממטבע שטבעו חכ' בגטין הולד ממזר ואינה הלכה אלא אם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה פקט הו אלדׄי הולד ממזר ואעלם אן מן טלק זוגתה[8]) בגט ישן תנשא[9]) בו לכתחילה:

בית הלל סברי חיישינן שמא יאמרו גטה קודם לבנה וב"ש אין חוששין לכך וגט ישן הוא שיכתוב לה הגט ואחר כן החזירה ונשאר הגט אצלו ואחר זמן כתיבת הגט ואחר שהחזירה גרשה פעם שניה ונתן לה זה הגט בעצמו. וענין מלכות שאינה הוגנת שלא יהיה לזה המלך דין בזה המקום שכתב בו הגט ומשום שלום מלכות תקנו שיהיו מונים בגטין כולם למלך מואת הממלכה ולכך פסול כשמנה הזמן למדי ויון שכבר נתבטלה ונאבדה או לחורבן לבית ובנינו שאינו מלכות. ומה שאמר הולד ממזר הוא דעת ר' מאיר שאומר כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגטין הולד ממזר ואינה הלכה אלא אם שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה בלבד הוא שיהיה הולד ממזר ודע שמי שגירש את אשתו בגט ישן הרי היא תנשא בו לכתחילה:

ה. כל העריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הצרות האלו ונשאו ונמצאו אלו אילונות תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה:

הדׄי מדׄהב ר' עקיבה אלדׄי יקול יש ממזר ביבמה כמי ביינא פי אלד[c] מן יבמות ואינה הל' וסיכרר הדׄי אלחכם בעינה פימא בעד ליעלמך אן ולו פי כונס את יבמתו אלדׄי נתקיימה מצות יבום תצא צרתה וכל הדברים האלו בה:

זה דעת ר' עקיבא שאומר יש ממזר ביבמה כמו שבארנו בפרק רביעי מיבמות ואינה הלכה וחזר ושנה זה הדין בעצמו אחר כך להוריעך שאפילו בכונס את יבמתו שנתקיימה מצות הייבום תצא צרתה וכל הדברים האלו בה:

---

7) P פבעד. 8) P זוגה. 9) B אנמי תנשא.

אלשהוד פתבקי ט״ה או ט״את בין שאהד ושאהד פיך׳ קרח:

כפליו מרובין מחשבון העדים ונשאר כפל אחד או כפלים הרבה בין עד לעד ונמצא שהוא קרח:

פרק תשיעי.

א. המגרש את אשתו ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לאיש פל׳ ר׳ אליעזר מתיר וחכ׳ אוסרין כיצד יעשה יטלו הימנה ויחזור ויתננו לה ויאמר הרי את מותרת לכל אדם ואם כתבו בתוכו אע״פ שחזור ומחקו פסול:

אעלם אן קו׳ אלא לאיש פל׳ מת׳ל קו׳ חוץ מאיש פלו׳ וליס הד׳י ספר כריתות אמי אן נעל ד׳אלך שרט פהו גאיז מת׳ל אן יכתב גט כשר כמי ינבגי ת׳ם יקול להא הרי זה גטין על מנת שלא תנשאי לפלי׳ פהד׳י גאיז ולא כ׳לאף פיה ולא יגוז לה אן יקול להא על מנת שתנשאי לפלי׳ לילא יקאל נשותיהן נותנין זה לזה וקו׳ יטלו הימנה ויחזור ויתננו לה בשרט אן יקול להא הד׳י אלכלאם בעד אנכתאב אלגט והו לם ישרט פיה שרט אמי מתי מא שרט[1]) פיה שרט מן אלשרוט קבל אן יכתב אלגט ולו כאן ד׳אלך אלשרט על פה הגט פסול ואין הל׳ כר׳ אליעזר:

דע כי מה שאמר אלא לאיש פלוני [כמו אמרו] (כגון שיאמר) חוץ מאיש פל׳ ואין זה ספר כריתות אבל אם עשה זה תנאי הרי הוא מותר כגון שיכתוב גט כשר כמו שצריך אחרי כן יאמר לה הרי זה גטיך על מנת שלא תנשאי לפלוני הרי זה מותר ואין בו מחלוקת ואינו מותר שיאמר לה על מנת שתנשאי לפלוני שלא יאמרו נשותיהם נותנין זה לזה. ומה שאמר יטלו הימנה ויחזור ויתננו לה על מנת שיאמר לה זה הדבר אחר כתיבת הגט והוא לא התנה בו תנאי אבל כל זמן שהתנה תנאי מהתנאים קודם כתיבת הגט ואפילו היה זה התנאי על פה הגט פסול. ואין הלכה כר׳ אליעזר:

ב. הרי את מותרת לכל אדם אלא לאבא ולאביך לאחי ולאחיך לעבד ולנכרי ולכל מי שאין לה עליו קדושין כשר הרי את מותרת לכל אדם אלא אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישרא׳ בת ישרי׳ לממזר ולנתין ולכל מי שיש לה עליו קדושין אפילו בעבירה פסול גופו של גט הרי את מותרת לכל אדם ר׳ יהוד׳ אומ׳ ודן די הוי ליכי מני גט פטורין וספר תירוכין ואגרת שבוקין למהך להתנסבא לכל גבר דיתצבין גופו של גט שחרור הרי את בת חורין הרי את של עצמך:

ר׳ יהוד׳ יקול אן מע כון גוף הגט הו הרי את מותרת לכל אדם ילזם מע

ר׳ יהודה אומר אעפ״י שגוף הגט הוא הרי את מותרת לכל אדם צריך

1) P אשרט.

בפניהם וילזם אן נביין גט קרח וחיניד יבין לך הדי אלחכם ודאלך אנהם כאנו[14] יכתבון גטין באן יטוון פיהא ט״את ושהד שאהד פי כל טייה מן ט״את אלגט ויסמונה גט מקושר לאגל הדה אלט״את ויסמון גט קרח אלגט אלתי תבקי אלט״את אכתר מן עדד אלשהוד אלדין שהדו פיה חתי תבקי פיה ט״את דון שהוד ואמי עלה תרתיבהם גט מקושר פסנביין עלה פעלהם הדי[15] פי מוצעה מן אכר [f] בתרא והדי אלגט אלמוצוף יגוז אן ישהד פסול לעדות בעד אן ישהד[16] פיה שני עדים כשרים וקד תקדם אן אלאנסאן אדי אשאר אלי גמאעה וקאל להם כולכם כתובו גט לאשתי פאן אלחכם פי דאלך אן יכתב ואחד וכולם חותמין וחיניד יד׳ גט כשר ויתחאג אן ישהד כלהם צרורה פקאל אן מן טלק זוגתה בגט קרח ואזונהא זוגא תאניא יוציא וכל הדרכים האלו בה לאנא נתקי איאך ירי הדי[17] אלגט ופיה גמלה שהוד וקשר דון שאהד פיצן אלצאן אנה איצ אדי קאל אלאנסאן לגמלה רגאל כולכם כתובו ושהד בעצהם ונקץ שאהד ואחד או אכתר פאנה כשר כמתל הדי אלקרח אלדי שהד בעץ שהודה[18] ובקי מוצע בעץ אלשהוד דון שהאדה והדי אנמי הו מדהב ר׳ מאיר אלדי[19] תקדם לך מדהבה ואינה הל׳:

שנבאר גט קרח ואז יתבאר לך זה הדין וזה שהם היו כותבין גטין שיכפלו בהם כמה כפלים והעד חותם בכל כפל מכפלי הגט וקראוהו גט מקושר מפני אלו הכפלים וקראו גט קרח הגט שהיו הכפלים מרובים מחשבון העדים שחתמו בו עד שנשארו כפלים בלא עדים ואמנם טעם שהתקינו גט מקושר יתבאר טעם עשותם כן במקומו בפ׳ האחרון מבתרא וזה הגט הנאמר מותר לחתום פסול לעדות אחר שחתמו בו שני עדים כשרים וכבר נתבאר שאדם שרמז לרבים ואמר להם כולכם כתובו גט לאשתי שהדין בזה שיכתוב אחד וכולן חותמין ואז יהיה הגט כשר וצריכין שיחתמו כולם בהכרח ולכן אמר מי שגרש אשתו בגט קרח ונשאת נשואי שניים יוציא וכל הדרכים האלו שאנו חוששין שמא יראה זה הגט אשר יש בו הרבה עדים קשר בלא עד ויחשוב החושב כשאומר אדם גם כן להרבה בני אדם כולכם כתובו וחתמו קצתם ונחסר מהם עד אחד או יותר שהוא כשר כמו זה הגט קרח שחתמו קצת עדיו ונשאר מקום העדים שלא חתמו וזה אמנם היא דעת ר׳ מאיר שנקדם לך דעתו ואינה הלכה:

ט. גט קרח הכל משלימין עליו כדברי בן ננס ר׳ עקיבה אומ׳ אין משלימין עליו אלא קרובים הראויין להעיד במקום אחר איזה הוא גט קרח כל שקשריו מרובין מעדיו:

בן ננס יגיז פיה עבד ופסול לעדות בעבירות ולכן מע כון הל׳ כבן ננס לא יגיז פיה גיר עד אחד פסול פקט ואלגיר כשרים וקד תביין לך מעני אלתכצאצה באסם קרח לכון אלטייאת אכתר עדד מן

בן ננס מתיר בו עבד ופסול לעדות בעבירות ועם כל זה שהלכה כבן ננס אינו מותר לחתום בו אלא עד אחד פס״ל בלבד והשאר כשרים וכבר בארתי לך מפני מה יחד אותו בשם קרח להיות

14) B fehlt. 15) P דלך. 16) B יחצל. 17) P דלך. 18) B בעצהם. 19) P אלתי

אחד ואחד והו אן יקול באחד בשבת גירש פלי לפלי ויתם אלגט תׄם יבדי ויקול ובאחד בשבת גירש פלי לפלי ויתם אלגט איצׄא[6]) כדי גט בעד גט והעדים מלמטן:

לכל אחד ואחד והוא שיאמר באחד בשבת גירש פלי׳ לפלי׳ וישלים הגט ועוד יתחיל ויאמר ובאחד בשבת גירש פלי׳ לפלי׳ וישלים הגט ג״כ בענין זה גט אחר גט והעדים מלמטן:

ה. שני גטין שכתבו זה בצד זה ושני עדים עברים באין מתחת זה לתחת זה ושני עדים יונים באין מתחת זה לתחת זה את שהעדים הראשונים נקראין עמו כשר עד אחד עברי ועד אחד יוני עד אחד יוני ועד אחד עברי באין מתחת זה לתחת זה שניהן פסולין:

קו׳ הנא עדים יונים ליס יריד בה יונאניין אלדׄהב ואנמי הם עדי ישרי׳ כשרים לכנהם שהדו בלכׄט אליונאני ואנת תעלם אן כׄט אליונאני ליס הו כמתׄל כׄט אלעבראני ואלערבי אלדׄין יבדון באלכתאבהׄ מן אלימין אלי אלשמאל ואנמי יכתבון מן אלשמאל אלי אלימין ועלי הדׄה אלצורהׄ כאנת אלגטין ואלהאדאת[7]) אלתי יתכלם פיהא[8]) פי הדׄה אלהלכה

ומה שאמר בכאן עדים יונים אינו ר״ל יונים באמונה אבל הם עדי ישראל כשרים אבל הם חתמו בכתיבת היונים ואתה יודע שכתיבת היונים אינו כמו כתיבת העברים והערבי שמתחילין בכתיבה מן הימין אל השמאל ואמנם היונים כותבין מהשמאל אל הימין. ועל זאת הצורה היו הגטין והחתימות שמדבר בהם בהם בזאת ההלכה.

והדׄה צורה אלשני גטין

בכך ובכך גירש	בכך ובכך גירש
פלי׳ לפלונית	פלי׳ לפלי׳
עד וישראל	עד וישראל
ראובן בן	אברהם
שמעון בן	יעקב
קחצי	זׄב הרדהי[9])
קחצי	זׄב דוד

זאת היא צורת שני הגטין

בכך ובכך גירש	בכך ובכך גירש
פלי׳ לפלי׳	פלי׳ לפלי׳
עד וישראל	עד וישראל
ראובן	בן אברהם עד
שמעון	בן יעקב עד

אעלם אן לו כאן מכתוב תחת אלגט אלואחד ראובן ותחת אלאכׄר בן אברהם וכדׄאלך תחת אלואחד שמעון ותחת אלאכׄר בן יעקב לכאנא גמיעא כשרים לאן כאן נקול אן תחת אלגט אלתׄאני איצׄ שני עדים עברים והם בן אברהם ובן יעקב לאן יוקע אלאנסאן אסמה פי אלשהאדהׄ על ג׳ אנחא אמי אן יכתב

דע אלו היה כתוב תחת הגט האחד ראובן ותחת האחר בן אברהם וכמו כן תחת האחד שמעון ותחת האחר בן יעקב היו שניהם כשרים לפי שהיינו אומרים שתחת הגט השני גם כן שני עדים עברים והם בן אברהם ובן יצחק לפי שאדם חותם שמו בעדות בג׳ עניינים או שיכתוב שמו בלבד כגון שיכתוב פלי׳ או שיכתוב בן

6) B fehlt 7) B ואלשהאדהׄ. 8) P fehlt. 9) Diese Buchstaben sind in der Hdschr. wie Spiegelschrift geschrieben.

דאלך אן יכתב פיה ורן דיהוי לכי מני והלי כרי יהודי ויגוז כתאבה אלגט באי לגה כאנת ובאי כט כאן ודאלך בשרטין שרט פי אלגה ושרט פי אלכט אמי שרט אלגה פחרז חדה אלמעאני אלמקיידה פי נץ אלגט ענדנא ואנמי אלשרט פי אלכט אן לא יד׳ פיה אשכאל ולא[2]) שי ילבס במעני אכר מן נקצאן אלהגא או מן פסאד[3]) צורה אלאחרף אלמצתלח עליהא ענד תלך אלאמה:

שיכתוב בו ורן דיהוי ליכי מני. והלי כרי יהודה ומותר לכתוב הגט באיזה לשון שיהיה ובאיזו כתיבה שיהיה וזה בשני תנאין תנאי בלשון ותנאי בכתיבה ואמנם תנאי בלשון בהזהרת אלו העניינים המיוחדים בלשון הגט אצלינו ואמנם התנאי בכתיבה שלא יהיה בו ספק בשום דבר [ושלא] יובן הקריאה בענין אחר מחסרון התיבות או מהפסד צורת האותיות המוסכמות עליה אצל זאת האומה:

ג. שלשה גטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו שלשה גטין פסולין ואם נשאת הולד כשר ר׳ אליעזר אומ׳ אע״פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וגובה מנכסים משועבדין שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תקון העולם:

קו׳ אין בו אלא עד׳ אחד בשרט אן יד׳ כתב בכתב ידו אמי אן כתב אותו סופר ויש בו עד אחר אם נשאת תצא והולד ממזר ואנמי פי הדה אלשלשה גטין אם נשאת לא תצא והלי כרי אליעזר בגטי נשים כאצה וגירהא[4]) מן אלשטרות אלדי יקול[5]) עדי מסירה כרתי כמי ביינא פי אלפרק אלד׳ מן הדה אלמסכתא:

מה שאמר אין בו אלא עד אחד על מנת שיהיה כתוב בכתב ידו אבל אם כתב אותו סופר ויש בו עד אחד אם נשאת תצא והולד ממזר אבל באילו השלשה גטין אם נשאת לא תצא והלי כר״א בגטי נשים וזולתן מהשטרות שאומר עדי מסירה כרתי כמו שבארנו בפרק רביעי מואת המסכתא:

ד. שנים ששלחו שני גטין שוין ונתערבו נותן שניהם לזו ושניהם לזו לפיכך אם אבד אחד מהן הרי השני בטל חמשה שכתבו כלל בתוך הגט איש פלי מגרש את פלונית ופלי לפלונית והעדים מלמטן כולם כשרים וינתן לכל אחת ואחת היה כותב טופס לכל אחת ואחת והעדים מלמטן את שהעדים נקראין עמו כשר:

כלל הו זמן אחד לכולן מתל אן יכתב בשני בשבת גירש פלי לפלונית ופלי לפלונית ויוצל באקי אלכלאם וטופס לכל אחד ואחד הו אן יכתב זמן לכל

כלל הוא זמן אחד לכלן כגון שיכתוב בשני בשבת גירש פלוני לפלונית ופלי לפלונית וישלים שאר הדברים: וטופס לכל אחד ואחד הוא שיכתוב זמן

---

2) B ולאי. P fehlt. 3) B אפסאד. 4) B fehlt וגירהא מן אלשטרות. 5) P נקול.

ועד כשר איש פל׳ עד כשר בן איש פל׳ עד כשר איש פל׳ בן איש פל׳ ולא כתב עד כשר חניכתו וחניכתה כשר כך היו נקיאי הדעת שבירוש׳ כותבין:

קו׳ כתב הסופר ועד כשר יריד בה חתם סופר ועד כשר וחניכתו וחניכתה לקבה ולקבהא אעני לקב האיש המגרש ולקב האשה המתגרשת ונקיאי הדעת אלראגחון[11]) פי עקולהם:

מה שאמר כתב סופר ועד כשר ר״ל חתם סופר ועד כשר חניכתו וחניכתה [כנויו וכנויה] ר״ל כנוי האיש המגרש וכנוי האשה המתגרשת ונקיאי הדעת הנכונים בדעתם:

ח. גט מעושה בישראל כשר ובגוים חובטין אותו ואומרין לו עשה מה שישראל אומרין לך:

מעושה מקהור מאכוד באלקהר ואלגבר והו אן יקהר אלזוג עלי אלטלאק פאן כאן בית דין ישר׳ הם אלקאהרין פהו גט כשר ואן כאן חאכם אלגוים קהרה עלי אלטלאק פאלגט פסול עלי כל וגה לכן אן כאן קהרה עלי מא יוגבא דייני ישר׳ מתׄל אן תדׄ׳ אלאמראה טלבת אלטלאק או לזם טלאקהא בוגה שרעי פדׄאלך אלגט פוסל מן הכהונה ועלי אנה פסול וכדׄאלך אן קהר בית דין של ישר׳ עלי אלגט שלא כדין פדׄאלך אלגט פסול ופוסל מן הכהונה ואן קהרוה אלגוים חתי נטאע אלישראלי תׄם יאמרונה בית דין של ישראל באלכתאבה פדׄאלך גאיז:

גט מעושה לקוח באונס ובהכרח והוא שאונסין הבעל על גט לפיכך אם היו בית דין ישראל הם המכריחין אותו הרי זה גט כשר ואם היה דיין של גוים מכריח אותו על הגירושין הרי הוא גט פסול על כל פנים אבל אם הכריחו על מה שחיבוהו דייני ישראל כגון שהיתה האשה תובעת הגירושין או שהגירושין מחוייבים מצד התורה הגט הזה פוסל מן הכהונה ואעפ״י שהוא פסול וכמו כן אם הכריחו בית דין של ישראל על הגט שלא כדין זה הגט פסול ופוסל מן הכהונה ואם הכריחוהו הגוים עד שאמר רוצה אני אח״כ צווהו ב״ד של ישראל על הכתיבה הרי זה כשר:

ט. יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מגורשת הרי זו מגורשת ובלבד שלא תהא שם אמתלא איזה הוא אמתלא גירש איש פל׳ את אשתו על תנאי זרק לה קדושיה ספק קרוב לה ספק קרוב לו זו היא אמתלא:

קו׳ מגורשת ליס יריד בה אנא סמענא אלאסתפאצׄה באן אשת איש טלקהא בעלהא פנחרמהא עלי בעלהא

מה שאמר מגורשת אינו ר״ל ששמענו שיצא קול מאשת איש נירשה בעלה לפיכך נאסר אותה על בעלה מפני שיצא

11) B אלראגחין.

אסמה פקט מת̇ל אן יכתב פל׳ או יכתב
בן פל׳ ולא יכתב אסמה או יכתב אסמה
והו פל׳ עד פאד̇י כאן מכתוב עלי מא
צוורנא פלא ריב אן אלשני עדים עברים
עלי אלגט אלאול שהדא וכד̇אלך איצ̇
נקול איאך אלשני עדים יונים עלי אלאול
איצ̇ שהדו ולא ימכנהמא אן יכתבא אלא
כמי צוורנא ואן שהדא עלי אלאול פיך׳
אלגט אלואחד בארבעה עדים ואלת̇אני
דון עד פלד̇אלך קלנא אן הראשון כשר
והו אלד̇י העדים נקראין עמו ומן הד̇ה
אלצורה̈ בעינהא יתביין עד אחד עברי
ועד אחד יוני לאנא נקול איצ̇ איאך
אלעברי אלאול ואליוני אלד̇י בעדה
ואלעברי אלד̇י בעדה אנמי קצדו אלג׳
אלשהאדה̈ עלי גט ראשון ויבקי שהאדה̈
ואחד[ה] פקט לאלגט אלת̇אני וימכן אן
נקול איצ̇ אן אלשני יונים מע ואחד מן
אלעברים אנמי שהדו עלי אלת̇אני ויבקי
אלאול בשאהד[10]) ואחד ולד̇אלך שניהן
פסולין ואלד̇י אוגב הד̇י לאנה נקול איאך
אליוני מע אלאת̇נין אלעברים שהד אלד̇י
שהאדתה פי מא בינהמא והמא גמיעא
עלי גט ראשון שהדו כמו יבין מן אלצורה
או נקול איצ̇ אן אלעברי אלת̇אני מע
אלשני יונים שהד אלד̇ין שהאדתהם ימכן אנהא עלי אלגט אלת̇אני ולא יחתאג
הד̇י צורה̈:

פל׳ ולא יכתוב שמו או שיכתוב שמו
דהוא פל׳ עד וכשיהיה כתוב לפי זאת
הצורה אין ספק ששני העדים העברים
על גט הראשון חתמו וכמו [כן אנו אומרים
שמא] השני עדים יונים על הראשון
חתמו ואי אפשר להם שיחתמו אלא כמו
שציירנו ואם העידו על הראשון הרי
הגט האחד בארבעה עדים והשני בלא
עדים ולכן אמרנו שהראשון כשר והוא
אותו שהעדים נקראים עמו ומזאת הצורה
עצמה יתבאר עד אחד עברי ועד אחד
יוני לפני שאנו אומרים [שמא] העברי
הראשון והיוני הבא אחריו [והעברי אשר
אחריו] כוונו שלשתן לחתום על הגט
הראשון ונשאר עד אחד בלבד לגט השני
ואפשר לומר ג״כ שהשני יונים עם אחד
מהעברים העידו על השני ונשאר הראשון
בעד אחד ולפיכך שניהם פסולין ומה
שחייב זה שאנו אומרים שמא היוני עם
שני העברים חתם בון שניהם וכולם על
הגט הראשון חתמו כמו שנתבאר מן
הצורה או נאמר גם כן שהעברי השני
עם שני היונים חתם שחתימתם אפשר
שהיא על גט השני ואין זה צריך צורה:

ו. שייר מקצת הגט וכתב בדף השני והעדים מלמטן כשר כתבו העדים
בראש הדף מן הצד או מאחוריו בגט פשוט פסול הקיף ראשו של
זה לצד ראשו של זה והעדים באמצע שניהן פסולין ראשו של זה לצד
סופו של זה והעדים מלמטן את שהעדים נקראין בסופו כשר:

הד̇ה כלה ביין לא יחתאג שרח[a]:

זה כולו מבואר אינו צריך ביאור:

ז. גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית עד אחד עברית
ועד אחד יונית עד אחד יונית ועד אחד עברית כשר כתב הסופר

10) P בשהאדה ואחדה.

Vita.

Ich, Hirsch Goldberg, Sohn des Kaufmann's Leopold Goldberg und dessen Ehefrau Betty geb. Isaksohn, bin am 28. Januar 1877 in Hasenpoth (Kurland) geboren. Meinen ersten Unterricht erhielt ich in der Schule des Rabbiners Dr. Klein in Libau. Hierauf besuchte ich das Progymnasium in meiner Geburtsstadt, nach dessen Absolvirung ich mich nach Prag (Böhmen) begab, wo ich bis 1898 Vorlesungen an der deutschen Universität hörte. Im Winter desselben Jahres wurde ich an der Berliner Universität immatrikuliert und studierte da 5 Semester; zur selben Zeit besuchte ich auch die Vorlesungen der „Lehranstalt für die Wissenschaft des Judenthums". Im Sommerster 1901 gehörte ich der Strassburger Universität als Student an.

Während meines Studiums hörte ich Vorlesungen bei den Professoren:

Arleth, Barth, Delitzsch, Dieterici. Dilthey, Ehrenfels, Grünert, Hübschmann, Jung, Ludwig, Landauer, Marty, Nöldeke, Paulsen, Runze, Rzach, Sachau, Willmann, Windelband, Ziegler.

Es gereicht mir zur besondern Freude, allen meinen Lehrern wie den Docenten der „Lehranstalt für die Wissenschaft des Judenthums" Baneth, Maybaum, Schreiner an dieser Stelle meinen innigsten Dank ausdrücken zu können.

למי יצא שמה מגורשת ואנמי יקול אנה יצא שמה מקודשת תֿם יצא שמה הי בעינהא אנהא נתגרשה מן תלך אלקדושין הרי זו מגורשת שהרי קול ושוברו עמו לאן אלסמעהֿ חרמתהא והי תחללהא ואמי אדי[12]) צחת אלקדושין בעדים פנאהיך[b] אדֿי כאנת נשואה פלא יצח טלאקהא אלא בשאהדהֿ עלי מא תביין פי הדֿה אלמסכתא:

שמה מגורשת אבל הוא אומר שאם יצא שמה מקודשת ואחר כן יצא שמה של אותה אשה עצמה שהיא נתגרשה מאלו הקדושין הרי זו מגורשת שהרי קול ושוברו עמו לפי שהקול אסרה והקול מתיר אותה אבל אם נתבררו הקידושין בעדים וכל שכן אם היתה נשואה לא יתקיימו גרושיה אלא בעדים כמו שנתבאר בזאת המסכתא:

י. בית שמאי אומ׳ לא יגרש אדם את אשתו אלא אם כן מצא בה ערות דבר שנ׳ כי מצא בה ערות דבר בית הלל אומ׳ אפילו הקדיחה תבשילו שנ׳ ערות דבר ר׳ עקיבה אומ׳ מצא אחרת נאהֿ ממנה שנ׳ והיה אם לא תמצא חן בעיניו:

בית שמאי יתעלקון בלפֿט ערוה ובית הלל בקו׳ דבר וקו׳ ר׳ עקי׳ גיר צחיח לאנה אדֿי מצא נאה ממנה יזוגהא עליהא ולא יטלק הדֿה והי לם תדֿנב דֿנבא אצלא והי מואפקהֿ לאכֿלאקה והל׳ כבית הלל:

בית שמאי סומכין במלת ערוה ובית הלל על לשון דבר ומה שאמר ר׳ עקיבא אינה הלכה שאם מצא נאה ממנה ישאנה ולא יגרש את זאת והיא לא עברה עבירה כלל והיא מוסכמת למדותיו. והלכה כבית הלל.

בריך רחמנא דסייען:

---

12) P אן.